

www.e-rara.ch

Rerum Scoticarum historia

Buchanan, George

Traiecti ad Rhenum, 1697

Zentralbibliothek Zürich

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-51098>

Liber duodecimus.

---

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

men, ne, Regis morte palam facta, vulgus dilaberetur, corpus velant. Regina, quæ eo ipso die in castra venerat, haud quam muliebri animo dejecta in luctus, proceres convocat: hortatur, ut animo bono sint: neu, unius hominis casu, tot viri fortes deterriti, rem pene ad exitum deductam turpiter deserant: se, in locum defuncti, Regem alium brevi adducturam: interea omni apparatu belli hostem urgendum, ne, morte Imperatoris intellecta, ferocior efficiatur, & in unius hominis morte, tot viro- rum fortium simul virtutem extinctam existimet. Pudebat viros, animi magnitudine à femina superari. Arcem igitur adorti sunt tanta vi oppugnare, ut neutra pars, Regem abesse, senserit. Interea Regis filius Jacobus, septem annorum puer, in castra adductus, Rex salutatur: nec multi intercessere dies, cum Angli, qui in præsidio erant, laboribus & vigiliis confecti, arcem novo Regi dederunt, pacti, ut incolumes sua secum exportarent. Arx, ne iterum causa belli foret, solo æquatur. Hunc finem vitæ habuit Jacobus Secundus, anno, à Christo nato, M. cccc. lx. non multis ante æquinoctium autumnii diebus: ætatis anno xxxix. postquam regnare cœperat xxxiii. Semper à pueritia, bella domestica & externa cum exerceverunt: ea moderatione animi res adversas & prosperas tulerat: ea fuerat in hostes fortitudine, in deditos clementia, ut maximum sui desiderium apud omnes Ordines reliquerit: eoque est visa mors acerbior, quod, in juventæ flore, tot malis defunctus, cum summa, de virtutibus ejus, esset expectatio, repente deceffit. Auxit ejus desiderium filii rebus gerendis ætas immatura, reputantibus, quantum superioribus viginti annis, malorum pertulissent, quorum incendiis nondum plane restinctis, ex præteriti temporis recordatione, sequentis divinare posse statum, sibi videbantur.

C13.
CCCC.LX

LIBER DUODECIMUS.

CIIII. REX.

IACOBO Secundo, uti retulimus, in castris extincto, nequa, de Regni jure (ut alias acciderat) oriretur controversia, ejus filius Jacobus, è geminis minor fratri superstes, puer septem annorum, in oppido Calstone Regnum iniit. Deinde cum Proceres, de more, in verba ejus jurassent octavo ab inito Regno die, exercitu relicto, domum rediit, in arce Edimburgenfi sub tutela matris futurus, interea dum conventus Ordinum haberi posset, in quo, de summa rerum statueretur. Is paulo tardius est ip,

est indictus; quod, rebus in Anglia turbatis, domi satis quietis primores, nihil bello prævertendum censerent: ut & veteres ulciscerentur injurias, & hostem, semper insidiantem alienis malis, damno insigni compescerent. In hostico, nullis obviis, in agris Anglorum est sævitum: multæ arces, unde hostes repentinæ facere excursiones soliti erant, dejectæ: in his, præcipua Verca, in ripa Tuedæ amnis sita, ob propinquitatem, Marcianorum agris maxime infesta. Exercitus quod per anni tempus licuit, hostilem agrum pervagatus, præmatura hieme domum reducit. Hoc anno, Henricus Anglus, ab Eboracensi Regulo captus, & Londinium abductus fuit. Ibi formula pacis, Henrico nihil abnuerat, scribitur, ut ipse, dum viveret, nomen Regium & insignia teneret, administratio rerum penes Eboracensem esset, sub nomine Protectoris: Henrico mortuo, etiam Regium nomen ad Eduardum ejusque posteros transiret. Dum hæc Londini geruntur, Regina nunciatur adventare cum magnis copiis, ut Regem è custodia liberaret. Adversus eam Eboracensis, cum Henrico Rege, Richardo Varvicense relicto, circiter quinque millia secum ducens, obviam, in agrum usque Eboracensem, processit: & ne, qui toties in Gallia nunquam se mœnibus, sed semper armis, adversus magnos exercitus, defendisset, certamen adversus mulierem defugere videretur, cum longe majoribus copiis congressus, ipse, cum minore filio, ac magno procerum numero, cæsus fuit, Principum capita, super portam Eboraci affixa, spectaculo proponuntur. Regina victrix, cum, ad Regem liberandum, iter intenderet, Dux Varvici obviam ei progreditur, Regem tecum ducens, velut ejus auspiciis, pacta, paulo ante de Regno inita, defensurus. Ad Fanum Albani, quod Verolanium fuisse creditur, hostibus occurrit. Regina iterum victrix, ducibus hostium caesis, marito recuperato recta Londinum tendebat: verum, comperto, Pembrocii Comitem ab ipsa, Eboracensis filium à patre, ad auxilia contrahenda, missos, ex itinere conflixisse, ac Eduardum, inimici sui filium, victorem, ipsa gnara odii Londinensium erga se, Northumbriam versus (quod ea pars Angliæ velut seminarium sibi virium esset) contendit. Ibi quoque cruentissima pugna (ut in qua ex utraque parte cecidisse tradantur supra triginta sex millia virorum fortium) superata, cum hostis instans spatium, recolligendis viribus nullum daret, cum marito & filio in Scotiam profugit. Victor se Regem Angliæ Eduardum Quartum esse. Henricus cum opem, rebus suis afflictis, postularet, Jacobo Kennedo Fani Andree Archiepiscopo, qui tam auctoritate & opinione prudentiæ ceteros Scotos antebat, maxime annitente, acceptus est humanissime, & omni genere officiorum ita cultus, ut in spem prioris fortunæ recuperandæ erigeretur:

quam spem ut mutuis, quibus poterat, officiis tueretur, Bervicum oppidum (quod ab Æduardi primi usque tempore Angli tenuerant) Scotis restituit: qui, eo munere devincti, omnibus rebus Henrici factionem sublevabant, non modo reliquias naufragii ejus colligendo, sed auxilium etiam ad cetera in tempore recuperanda pollicendo. Et ut amicitia jam inchoata firmiter coalesceret, duæ Reginae, utraque genere Gallica, tractare cœperunt, de affinitate confirmanda, Jacobi sorore Henrici filio, quem Valliæ Principem nominabant, desponsa, quanquam neuter eorum adhuc septimum annum explevisset. Has nuptias Philippus Burgundus, Reginae Scotorum avunculus, sed Anglorum Reginae capitalis inimicus, maximopere impedire est conatus, misso Gruthusio, homine nobili ad id Legato: ita enim acerbe Philippus cum Renato, puellæ avo materno, exercebat inimicitias, ut omnem undecunque occasionem crescenti stirpi ejus invideret: itaque tum, in ejus gratiam, res magis dilata, quam omissa est. Sed exitum, quem metuebat Burgundus, Henrici fortuna discussit: benevolentia enim erga se Scotorum, & literis ex Anglia amicorum nonnihil confirmatus, uxorem in Gallias, ad Renatum patrem misit, ut ab amicis transmarinis, quanta posset, auxilia accerieret. Illa apud Gallos hæcenus profecit, ut suæ factionis hominibus tutum ibi receptum pararet, & adversarios excluderet: præterea duo millia militum, duce Varenno, ut Monstreletus prodidit, ut nostri, & Angli, quibus facilius accedo, quingentos, duce Petro Briseo, aut Braceo Brittone, ut aliis placet, itineris comites verius, quam adversus hostem auxilium impetrat: cum hac manu in Scotiam reversa, atque, aliquid movendum, rata, nihil dubitans, ad famam externi militis, populares suæ factionis conventuros, ad ostium Tinæ exscensionem fecit: sed ea manus exigua, ad famam adventantis hostis territa, nulla re memorabili gesta, ad naves rediit: ibi quoque, velut ubique conatibus eorum adversante fortuna, foeda tempestate jactati: major pars, secuta Regnam in Scotiam, Bervicum appulit: pauci in Lindisfarnen insulam ejecti, & ab hostibus circumventi periire. Sed virilis animi mulier nihil hoc infortunio deterrita, ad suos valida Scotorum adjuncta manu, rursus fortunam experiri decrevit. Igitur, filio Bervici relicto, ipsa cum viro Northumbriam ingressa, proximos agros ferro flammaque late devastat. Ad hanc famam novi exercitus, ex primoribus, Dux Somerseti, & Radolfus Percius, multi præterea ex Henrici veteribus amicis, qui Eduardo Regi metu temporum sese dediderant, sed longe plures ex propinquis Angliæ regionibus, latrocinio semper assueti, spe prædæ accurrerunt. Ad hunc tumultum sedandum, Eduardus magnum belli apparatus, terra marique instruit; Montacuti

tacuti Regulum, cum bona Nobilitatis parte ad hostem ducere jubet: mox ipse cum reliquo exercitu sequitur. Cum in campis, non procul ab Examo, utrique castra posuissent, turba, quæ prædandi studio convenerat, dilabente, Henricus, quod in rebus desperatis honestissimum videbatur, consiliger statuit: commisso prælio, victus, principibus amicorum ab hoste aut captis aut cælis, ipse magnis itineribus Bervicum pervenit: captivorum alii statim, alii paucis post diebus, securi percussi. Eduardus, ita per duces suarum copiarum victoria parta, ipse Dunelmum venit: & ut Scotorum incurfiones terrore propinqui exercitus coerceret, & si quis domitumultus oriretur, præsentia sua motus compesceret: ac dum ibi cum parte copiarum sedet, loca ab inimicis occupata per duces aggreditur: Annevici arcem, multo ceteris majorem & munitiorem, quam reliquis aut vi captis, aut per conditiones receptis, præsidium Gallorum tenebat, acriter oppugnat: nec minus fortiter præsidarii, spe auxilii propinqui è Scotia, eam tuebantur. Sed cum, nuper in Anglia re male gesta, tam brevi, quam præsens flagitabat periculum, exercitus cogi non posset, qui obsidionem solveret aliis cunctantibus, nec suam sententiam explicantibus, Georgius Comes Angusiæ, rem audaciæ & periculi plenam suscepit. Collectis ex amicis & clientibus, ac proximo limite, cujus præfectus erat, circiter decem millibus equitum, ad arcem accessit: & Gallis, qui in præsidio erant, in eos impositis, quos sine fessoribus equos adduxerat, incolumes ad unum omnes in Scotiam reduxit: Anglis, five audaciæ miraculo, stupentibus, five subsidia Duglassio in propinquo delitescere, ratis, five potius arbitrantibus, arcem sine certamine recipere, quam cum paucis illis, attamen delectis, rem universam fortunæ ancipiti committere. Eduardus dispositis ad omnia loca opportuna custodibus, ne qua manus rebellium ultro citroque commearet, velut universo regno pacato, Londinum abiit. Henricus interea exul, vel spe ab amicis injecta, vel exilii tædio compulsus, statuit in Angliam ad suos occultus redire. Sed, eadem fortunæ ad extremum durante violentia, agnitus, captus, & Londinum ductus, in arcem conditur. Margarita uxor, rebus diffisa præsentibus, cum filio & paucis comitibus à Scotia solvens, ad Renatum patrem in Galliam navigavit. Jam (ut ad res Scoticas revertar) conventus, qui fuerat indictus Edimburgum, dies advenerat. Ad eum cum frequentes sese contulissent, multitudo in duas factiones secessit; pars enim procerum Reginam sequebatur; & longe plures Jacobum Kennedum, & Georgium Duglassium, Angusiæ Comitem, alterius factionis principes. Regina diversabatur in arce, Episcopus & Comes, in Cœnobio Sanctæ Crucis, in suburbio extremo, ad

Orientem verso. Causa dissensionis erat, quod Regina tutelam Regis se penes esse æquum existimabat: contra pars altera, ex univervis ad eam curam eligendum maxime idoneum: alteris maternum nomen & propinquitatem; alteris vetustam legem, perpetua consuetudine confirmatam, jactantibus. Post tertium conventus diem, Regina cum suis ex arce descendit: atque à sua factione se Tutricem Regis, & Regni Procuratricem decerni curat: atque in arcem redit. Id cum rescisset Kennedus, cum sua factione in forum advolat, & multitudini, quæ frequens accurrerat, declarat longa oratione, se, suosque nihil aliud, quam publicum emolumentum, & veterem institutorum observationem spectare: contra adversarios priyatis cujusque commodis duci. Id se perspicue ostensurum, si quando liber disceptandi locus sibi datur. Hæc ubi locutus est, in diversorium cum suis se recipere cœpit, ac non longe à foro aberat, cum alteram factionem audit armatam descendere. Id vero intolerandum ratus, Duglassius, ut, minis paucorum fortiores cederent, ac, fugæ instar, esset receptus, vix à Kennedo retineri poterat, quin portam urbis proximam invaderet, atque inermis cum armatis congregederetur: ac nisi tres Episcopi, Glascuensis, Gallovidianus, & Dumblanensis, tumultu exciti, intervenissent, vix indignatio sisti poterat, quin ad manus ventum foret. Episcopis interpretibus, res ita tum composita est, ut in mensem essent induciæ. Ducibus utcunque sedatis, multitudo tamen, nullo imperio cohiberi poterat, quo minus iram, & indignationem verborum asperitate exprimeret: Regiæ postulationem Regno esse turpem, nec ipsi satis decoram: eone recidisse veterum Scotorum virtutem, ut in tot virorum millibus nemo inveniatur dignior, quam femina, qui rem Scoticam administraret, qui ei genti imperet? qui majorem vitæ partem in armis transigat? quam spem tandem fore, qui, Regibus parum strenuis, non usque quaque tractabiles essent, eos feminæ peregrinæ obtemperaturos? in hunc ne finem tot labores exantlatos, tantum sanguinis, per tot annos, terra marique fusum, ut homines, in armis nati & educati, se in muliebrem servitutem sponte dedant? quid futurum, si Angli, quod sæpe alias fecerunt, ultum accepta detrimenta cum magnis exercitibus veniant? quem signum pugnæ propositurum? quem in aciem ducturum? quem leges belli pacisque daturum, & accepturum? Hæc, inter se, in omnibus stationibus, passim vulgus hominum libere jactabat. Verum, mense exacto, paulum pacatioribus animis, cum finitio induciis iterum esset conventum, Regina, pro sua causa, hæc fere afferebat: Cum superioris anni Administrationem non ipsa vi usurpasset, aut in eum locum, repugnante Nobilitate, irrupisset, sed, omnium

concordi assensu, jure suo fuerit usa, se moleste ferre. nullo præ-
 tento crimine, de gradu dejici: ceterum si, quod solet in tutelis,
 propinquitatis spectetur, neminem matre propinquiorem: si Re-
 gis incolumitas, neminem fidiorem: à Regis enim morte aliis
 aliam spem esse: nihil ad se præter luctum & orbitatem, redunda-
 turum: sin utilitatis publicæ ratio ducatur, se peregrinam esse,
 nullis amicitiiis inimicitiiisve illigatam: quod in iis, qui rempubli-
 cam capefferent, in primis esset spectandum: quod non modo
 procul à vitiis eorum vita debeat esse, sed etiam quam paucissimas
 earum libidinum causas habere, quæ animum in judicando trans-
 versum agere soleant: aliis parentum, propinquorum, affinium
 esse opes: quorum præsidio freti, vel delicti excusationem, vel
 faciliorem veniam sperare possint: interdum etiam cogi, ut ad
 eorum libidinem suas actiones accommodarent. Sibi vero in sola
 innocentia spem defensionis fore: unum enim esse filium, quem
 spectaret: cujus omnia emolumenta cum suis utilitatibus essent
 conjuncta. Hæc nisi respiceret, se privatam, cum omnium gra-
 tia, libentius & felicius etiam victuram, quam in corrigendis de-
 lictis, omnium malorum subituram inimicitias, & in bonorum
 offensiones interdum incursum. Neque novum videri debere,
 si femina alieni Regni procurationem petat: cum non modo in
 Britannia, sed in maximis etiam, & potentissimis continentis re-
 gionibus, femina regnarint: & ita regnarint: ut administrati-
 onis earum cives non poenituerit. Hæc cum dixisset, multorum
 secutus est assensus, partim eorum, qui futuræ gratiæ locum apud
 eam præmuniebant, partim, qui alienæ invidiæ fructum ad se
 perventurum sperabant. Neque deerant, qui prava libidine,
 si electio ex omnibus fieret, ne velut parum idonei præteirentur,
 aut superioris Ordinis, præferri. Nobilitatis vero pars incor-
 ruptior cum, & vultu & verbis orationem Regiæ aspernarentur,
 omnem cœtum vehementer movit Jacobi Kennedi Archie-
 piscopi Fani Andreæ auctoritas, & oratio, quem in hunc mo-
 dum locutum accepimus. **M A X I M E** vellem, proceres clarissi-
 mi, ut, qui de omnium salute verba facere instituunt, sine sin-
 gulorum offensione libere ex animi sententia loqui & possent
 & vellent. Nunc vero cum, quæ ad publicam universonum di-
 cuntur utilitatem, ad privatam rapiantur contumeliam, diffi-
 cile est, ita modum inter diversa studia, & pugnantes sententias
 tenere, ut non in alterius partis offensionem incurras. Quod
 ad me attinet, ita moderabor orationi meæ, ut nemo de me
 queri possit, nisi suum prius flagitium fateatur: libertate vero
 à majoribus accepta ita modeste utar, ut nec cupidè quemquam
 lædere voluisse, nec per timorem, aut ambitionem, quæ ad præ-

sentem faciunt consultationem, præterisse videar. Duas omnino sententias esse video, quæ concordiam nostram remorentur. Altera censet in re, quæ ad omnium utilitatem pertinet, ex omnibus electionem fieri debere: & quemadmodum omnes ad ferenda suffragia de re, quæ totius regni salutem complectitur, coimus, ita neminem à spe honoris æquum esse excludi, qui virtute & honestis artibus eo contendat. Altera Reginæ clarissimæ Principi, & lectissimæ feminæ, injuriam fieri putat, nisi, in filii salute tuenda, & Regno administrando, ceteris omnibus præferatur. Harum sententiarum cur priorem magis probem, dicam posterius. Aliorum tamen consilium hæcenus probo, quod parum è dignitate Reginæ putant, ut quisquam alius cum ea in contentionem de honore veniat, ne auctoritas ejus, quæ ut est, ita omnibus eximia haberi debet, cum inferioribus collata, imminui videatur. Quod si de honore unius, & non de omnium salute hic esset disceptatio, ego quoque facile, ac lubens ad eorum sententiam accederem: verum cum de eo statuendum sit hodie, quod omnium privatorum vitam & fortunas, quod totius Regni incolumitatem complectitur, huic uni cogitationi omnes singulorum rationes concedere oportet. Quare eos etiam atque etiam moneo, ut ita reginæ studeant dignitati, ne legum, ne veterum institutorum, ne salutis omnium interea obliviscantur: nam si ostendere poterunt, & legibus licere, & publice expedire, ut Regis tutela, & rerum administratio penes Reginam sit, me quoque suæ sententiæ astipulatorem habebunt: sin vero eorum oratio sit publice perniciofa, & ad legum omnium interitum, & Reginæ publicam salutem spectet, hanc mihi veniam, primum à Regina, deinde ab omnibus bonis, datum iri spero, ut salva & sacrosancta (quoad per leges, & instituta majorum licet) Reginæ auctoritate, non celem quid sentiam: aut potius ut id libere dicam, quod sine summo scelere tacere non possum. Atque ut à legibus incipiam: Lex est à Kennetho Rege, non minus prudentia & consilio, quam belli gloria clâro, ante quingentos amplius annos lata, & ab omnibus Regni Ordinibus accepta, & usu tot annorum, ad hunc usque diem probata, ut Rege pupillo coëant Ordines, virumque prudentia & opibus primum eligant, qui Regis tutelam gerat, eoque nondum Regni potente res administret. Hæc lex etsi ad Kennethum, velut auctorem, referatur, mihi tamen non tam primus eam tulisse videtur, quam vetustam Scotorum consuetudinem nova sanctione confirmasse: majores enim nostri adeo erant à cura publica mulieribus mandanda alieni, ut, si omnia rerum vocabula excutias, ne muliebris quidem imperii nomen apud eos invenias: quorsum enim ei rei nomen imposuissent, cujus ipsi nullum penitus usum habuissent, nec in

poste-

posterum ullum fore sperabant? Quas enim Reginas alii suo quisque sermone, nos Regum uxores appellamus: nec altioris fastigii nomen ullum in eis agnoscimus: voluerunt enim, opinor, viri prudentes, ut illæ, quoties mentionem sui fieri audirent, ex adjuncto viri nomine, se viris obnoxias esse, meminissent. Itaque, ad hunc usque diem, nullum muliebre imperium, nulla publica procuratio fuit. In minoribus quoque magistratibus & mandandis, & exercendis, eundem plane morem constantissime observarunt. Nam multi honores, atque, in his, jurisdictiones, propter ingentia erga patriam merita, etsi ad plerasque jure hæreditario pervenerint, ac sæpe feminis dotaless cesserint, nunquam tamen, ad memoriam usque nostram, proditum est, feminam aut in publico consilio præsedisse, aut jus dixisse, aut eorum, quæ propria virorum creduntur, ullum munus usurpasse. Quod institutum cum majores nostri, nullis obstructi legibus, tam constanter observarint, naturæ tantum instinctu impulsæ, si nos eorum posteræ, adversus legem omnium suffragiis acceptam, & tam longo usu probatam, in manifestum periculum statum publicum præcipitemus, quis, non à temeritatis dico, sed insanix nos infamia vindicabit? præsertim cum exemplis propinquis admoneamur: Saxones enim, ob unius Ethelburgæ scelus, lege caverunt, ne ulla deinceps Regis uxor Regina vocaretur: aut in sede honoris, in publico, Regi assideret. Quæso igitur, diligenter expendite, quantum ab eorum prudentia degenerent, qui, adversus legem tam vetustam, tam feminis utilem, quam viris honorificam, clamum Reipublicæ eis committant, quibus majores nostri nunquam nomen Regium indulserunt: vicini etiam honoris illius vocabulum ademerunt. Aliæ nationes aliter censuerunt: quo successu, dicam postea, modo prius eis respondeam, qui hanc legem non audent publice calumniari, in mulierum autem conventiculis, tanquam iniquam arguunt. Verum quisquis est, qui eam reprehendit, non ille sanctionem aliquam, hominum modo suffragiis comprobatam, sed naturam ipsam, hoc est, legem illam primariam, à Deo in animos nostros incisam, velle reprehendere videtur: Naturam inquam, quam noster legislator, in hac roganda, ducem & consiliorum suorum reatricem habuit. Natura enim, ab initio, non modo viros à feminis, animi corporisque viribus, differavit, sed sua cuique sexui munia, suas virtutes, genere quidem eandem, gradu vero longe diversas attribuit: nam, qui minus indecorum est feminis, jus dicere, delectum habere, exercitum ducere, signum pugnx proponere, quam viro lanam, colum, telam, ceteraque muliebris infirmitatis tractare ministeria: quæ in viris liberalitas, fortitudo, severitas, in muliere profusio, vesania, crudelitas habetur: contra, quod in femina elegans, co-

me, venustum, in viris fractum, elumbe, putidum judicatur. Hæc, naturæ sponte distincta, qui permiscere & confundere conantur, nonne vobis videntur omnem Regni statum, legibus & institutis optime formatum, non perturbare, sed omnino evertere, cum muliebri imperium nobis præbare contendunt, cujus ne nomen quidem ullum nostri majores habebant? Hujus enim (ut dixi) legislator, non tam, in ea condenda novum jus attulisse videtur, quam perpetuam majorum consuetudinem literis, ad posteritatis memoriam consignasse: & quod in Rege creando, natura duce, semper fuerat usurpatum, id in Regio quoque tutore creando, publica auctoritate observandum, consecrasset. Hanc qui labefactare conantur, quid aliud moliantur, quam ut omnes leges, ritus, consuetudines majorum, una lege violanda semel evertant? Neque ego (ne quis id calumniatur) leges omnes, velut in æternum latas, arbitror immutabiles: alia aliarum est ratio, alia vis, alia conditio: quæ enim, ad temporum vicissitudines accommodantur, ex fortunæ inconstantia sunt obnoxia: tam diu durare solent, quam diu manet, quæ eas imposuit necessitas: & quæ per vim tyrannorum obruduntur, cum suis auctoribus fere una tolluntur. At naturæ vim illam, quæ viva quodam modo lex est, & à Deo condita, in animosque hominum incisa, & penitus impressa, nullius multitudinis consensus, nulla hominum decreta abolere possunt. Non enim (ut egregium poetam dixisse ferunt) heri, aut hodie nata est, sed cum ipsa rerum natura una viget, confescescit, & interit. Quo è genere cum hæc nostra imprimis lex sit, non oppugnat Reginae dignitatem, qui cupit, ut ipsa ultro sibi præscribat metas, quas natura statuit, sexus postulat, consuetudo affirmat, & omnium pene gentium consensu latae, leges approbant: sed qui, sui eam oblivisci jubent, & omnia juris vincula per-rumpere, ordinemque rerum, à Deo institutum, usu receptum & in omnibus bene moratis civitatibus probatum, perturbare suadent: eum ordinem quicumque negliget, graves non hominibus, sed Deo, suarum legum vindici, exsolvet pœnas. Nam si mortem Lex divina minatur viro, muliebrem, aut mulieri virilem vestem induenti, quod supplicium satis, pro magnitudine sceleris, grave eis irrogabitur, qui, adulatione præpostera, totam naturæ vim, & perpetuam Dei constitutionem evertant? Vultis intelligere, quam isti assentatores non ex animi sententia loquantur? in conventu publico dicere sententiam, juri dicundo præesse, leges rogare, aut abrogare? Hæc singula etsi per se ampla sunt, quantula tamen portio sunt administrationis publicæ? Cur ergo eorum uxores hic nobiscum non consultant? judiciis præsident? leges suadent, aut dissuadent? cur non domi suæ ipsi rem familiarem procurant? & uxores in castra

mittunt? Quod si, quibus rem familiarem committere vix audent, ne dum minimæ negotii publici parti pares esse, existiment, eas nostris imponere volunt cervicibus: videte, quam sibi constent: sin ipsi, infirmitatis suæ sibi conscii, idem sentiunt, quod loquuntur, sed pudore, magis quam iudicio cohibentur, desinant male sperare de aliis, qui sua, hoc est virorum officia implere & volunt, & possunt. Sin (quod magis reor) hoc assentationis genere, se Reginæ gratificaturos putent, eos admoneo & hortor, ut falsam istam, de Principe summæ prudentiæ, depellant opinionem: nec eam adeo rerum ignaram credant, ut quod aliis feminis esset turpissimum, in eo suæ dignitatis aut incrementum ullum, aut ornamentum inesse, arbitretur. Inventus in hanc orationem ingredior. Itaque cum Princeps illustrissima de universo Regno ita sit promerita, ut nihil audire debeat, quod animum ejus, aut aures offendere possit, omitam, quæ in se- xus contumeliam ab improbis jactari audio, & virtutum, quæ Reginæ sunt propriæ, potius usurpabo memoriam. Hæ enim cum plurimæ sint, & imprimis illustres, nulla tamen majorem ei apud omnes commendationem & laudem conciliavit, quam modestia: ea enim istius sexus ita propria existimatur, ut in privata plerunque vita, alia aliarum vitia vel omnino texerit, vel certe obscurarit. In Principe vero nostra, cujus ob fortunæ generisque claritatem nullum dictum factumve, in obscuro esse potest, ita hæc præluceat, ut, ejus commendatione, ceteræ virtutes gratiores fieri videantur. Cum ea igitur mihi longa oratione non est opus: sed tantum, ut admoneam & hortor, ut, quam semel ad decus & gloriam ingressa est viam, eam constanter teneat: ne cuiusquam assentationi ita se præbeat, ut, sui obliviscatur: malitque certum, & multis experimentis probatum iter, ad laudem & immortalitatem, insistere, quem, per ancipitia & intuta progrediendo, anteaactæ vitæ decus & splendorem in discrimen mittere. Vobiscum mihi omnis disceptatio, qui, vel invidia erga meliores, quos, ne vobis anteponantur, timetis, vel prava ambitione apud bonam Principem futuræ gratiæ fundamenta jacitis. Dicam igitur, Regina clarissima, fretus tua prudentia, quod sentio, & libere dicam. Isti non te, sed tuam fortunam alloquuntur: &, dum Reginam cogitant, eandem quoque feminam esse, oblivisci videntur. Cum feminam dico (ne quis contumeliose id dictum interpretetur) hominem dico, cui natura cum plurima dederit blandimenta, & indulgentiæ suæ munera, nonnulla etiam admiscuit (ut pulcherrimis quoque & preciosissimis rebus solita est) infirmitatis incommoda: ideoque, non sui protegendi satis potentem, in aliena voluit esse custodia, adeoque in alios imperium non dedit, ut leges naturam imita-

imitatæ in perpetua parentum, fratrum, maritorum tutela feminas esse iusserint. Neque hoc ad earum est excogitatum ignominiam, sed infirmitati inventum remedium: nam cum eas negotiis, quibus sunt impares, arcet, beneficium est consulentis pudori, non honori detrectantis contumelia. Non commemorabo, quam ægre cohibeat eas maritorum diligentia, & parentum auctoritas: non recensebo, quo soluta vinculis quarundam licentia proruperit. Ea tantum dicam, non quæ causa præsens offert, sed quæ exigit: & quæ, sine fraude publica, tacere non possum: si qua in eo sexu sunt privatim noxia, ea maritis & propinquis curæ sint: quæ publicè obesse possunt, ea leviter attingam. Nunquam ab hoc sexu animi magnitudo postulata est (habent certe feminæ suas virtutes) sed hæc, de qua loquor, inter viriles, non muliebres, semper connumerata est: deinde, quo magis, ob naturæ imbecillitatem, animorum motibus sunt obnoxia, eo, quoties legum frænos licentia perruperit, longius progrediuntur, difficilius revocantur, ad modestiam vix unquam redeunt: quippe, morborum & remediorum juxta impatientes. Quod si quæ, inter eas, fortiores videntur, eo sunt magis periculosa, quod vehementiores habeant impetus, & quæ, tædio sexus, feminam semel exuerunt, etiam ultra curas viriles licentiam extendere volunt. Nam ubi modum finemque, à natura positum, semel transieris, quicquid ultra est, infinitum est, nullo cupiendi, aut audiendi tibi relicto termino. Ad hanc etiam naturæ infirmitatem accedit, quod, quanto quisque sui minorem habet fiduciam, tanto facilius aliorum dicta & facta ad suam contumeliam accipit: vehementius irascitur: ægrius pacatur: immoderatus vindictam exercet, & velut contemptum sui ulciscitur. Hæc omnia quam sint magistratum gerentibus adversa, nemo vestrum, opinor, ignorat. Ista si quis, à me confingi putat, apud animum suum reputet, quanta cum rerum perturbatione, Joanna Neapolitana non ita pridem imperaverit. Revolvite præcorum temporum historias. Non commemorabo Assyriam Semiramidem, non Cappadocem Laodicem, monstra sunt ista, non feminæ. Palmyrenæ illa Zenobia, omnium ore celebrata, Parthorum victrix, Imperii Romani propugnatrix, tandem victa, capta, triumphata, se, regnumque suum ab Odenato marito auctum & illustratum, uno momento evertit. Sed, nec illud quidem præterire tacitus possum, cujus in alienæ rei procuratione, in primis ratio ducenda est, ne videlicet summum imperium ei hominum generi committamus, à quo male obiti negotii ratio exigi non potest. Nihil ego neque Regiæ ingenio, neque fidei, neque industriæ detraho: sed si quid (quod plerunque accidere solet) aliena etiam fraude, gestum fuerit, secus ac publica utilitas, aut, quem tenebit, loci dignitas

tas postulet, quam multam à Regis matre exigemus? aut quam expetemas pœnam? apud quos rerum gestarum ratio repositur? apud muliebrem concilium in gynæceo, de summa rerum consultabitur? vos ibi decretis aut singuli subscribetis, aut universi auctores eritis, & quam vix, inermem, legibus & moribus vobis obnoxiam, cohibere nunc potestis, auctoritate vestra semel armatam muliebrem impotentiam sustinebitis? Neque hoc eo à me dictum existimate, quod quicquam tale, à femina lætissima & omnium longe modestissima, metuum: sed quod nobis, quibus omnia adhuc in manu sunt, turpeducam, spem nostræ incolumitatis, quam nobis ipsis debere possumus, in aliena potestate collocare: præsertim cum pro nobis faciant divinæ & humanæ leges, & non modo majorum nostrorum consuetudo, sed omnium, quæ ubique terrarum sunt, gentium consensus. Tulerunt quidem, in summo honoris gradu, nationes quædam feminas, non illas quidem iudicio & suffragiis electas, sed forte nascendi oblatas, nullus tamen unquam populus, cum libera essent suffragia, cum virorum quantulacunque esset copia, sibi feminas præfecit. Quamobrem, viri clarissimi, suadeo, vosque vehementer adhortor, ut juxta leges patrias, & majorum instituta, unum, aut, plures etiam, si ita videbitur, ex optimatibus scilicet optimos eligatis, qui interim Regnum administrarent, dum Rex eo robore sit & animi & corporis, ut ipse ad rerum gubernacula admoveri possit. Quod faxitis Deum opt. max. fortunare & volo, & opto. Hæc cum Kennedus, cum haud dubia majoris partis assensione, dixisset, ceteri, ne frustra contra niti viderentur, in eorum sententiam concesserunt. Res autem hoc maxime modo est composita, ut, neutra partium alteri cessione videretur: Bini è singulis factionibus adhibiti, ad Regis custodiam, qui publica negotia cum fide tractarent, vestigalia Regia colligerent, ac dispenserent, familiarique Regiæ curam gererent: è factione Regiæ, Gulielmus Gramus, & Robertus Bodius, tum Cancellarius: alterius factionis, Robertus Orcadum Comes, & Joannes Kennedus, omnes familiarum suarum principes: adjuncti his duo Episcopi, Glascuensis, & Caledonius: Regiæ permissum, ut educationi Regis adesset, modo, ne quam partem curæ publicæ attingeret: reliquorum vero liberorum (erant autem quaterni, Alexander Dux Albinus, Joannes Comes Marriæ, ac dux puellæ) ipsa educationi præffet. Rebus domesticis ita constitutis, legati Anglorum auditi, potentibus induciæ, in annos quindecim datæ. Proximo anno, qui fuit M. cccc. lxiij. Regis mater deceffit, parum secunda pudicitie fama: eodem anno Alexander Regis frater, dum ab avo materno è Galliis rediit, ab Anglis capitur, brevique

CID. cccc.
LXIIJ.

vique liberatur, Scotis, ni redderetur, ob violatas inducias bellum comminantibus. Pace foris parta, domi ab intestinis motibus non diu cessatum: nam controversiæ procerum, de Statu publico ordinando, rumoribus in majus aucta, ætasque Regis immatura rebus gerendis, & superiorem temporum licentiæ recens memoria, hominibus natura inquietis, frangens facile solvit. Alanus Lornensis, homo seditiosus, Joannem fratrem, natu majorem, hæreditatis ejus potiundi cupidus, in vinculis captivum tenebat: vivum servaturus, quoad, odio nefarii sceleris fenescente res ex sententia transigeret. Id facinus Calenus Cambellus, Argatheliæ Comes, cum rescisset, magna clientium manu collecta, Alanum, liberato fratre, in carcerem conjecit, hominem, alioqui multis latrociniiis infamem, in aulam ad supplicium ducturus: Verum ille (incertum fortuita, an voluntaria) morte supplicium prævenit. In diversa regione, Donaldus Insulanus ut auctor potentior, ita res turbare majore mole est aggressus: is enim, Rege mortuo, metu solutus, in eo turbulento rerum statu, locum injuriæ adversus infirmiores, & augendæ potentiæ occasionem sibi datam, ratus, Ennernessum, cum non adeo magno comitatu, venit; & à præfecto arcis, ut qui nihil hostile metueret, comiter invitatus, arcem, custodibus expulsis, in suam potestatem redegit, Insulanorumque copiis undique coactis, se Regem Insularum pronunciat: per propinquas regiones edicit, ut vestigal uni sibi cives pendant: neque alium Regem, aut dominum agnoscant: gravi pœna, qui secus fecisset, indicta. Ad hanc famam, facinorosis ad eum undique coeuntibus, satis magno exercitu confecto, Atholiam ingreditur, tanta celeritate, ut Comitem, qui Regis erat patruus, cum uxore, nihil tale suspicatos, ceperit; is enim, ad repentini tumultus rumorem, Blaro arci diffusus, in vicinam Brigidæ ædem, se religione loci defensurus, secessit: multi item popularium, oppressi subito malo, preciosissima quæque rerum suarum eo congestere. Ea ædes quanquam in illis locis magna ceremonia veneraretur, & ad eum diem inviolate mansisset, ob sanctitate eximie famam, plus tamen valuit apud animum immanem & avarum præda, quam religio. Comite, cum uxore, magnoque captivorum numero illinc abducto, Ædi, rebus omnibus spoliata, ignem iniecit: Sacerdotes, verbis à sacrilegio deterrere, conatos, alios interfecit: alios male multatos dimisit. Circumjectis deinde locis ferro & flamma longè lateque vastatis, dum cum ingenti præda domum redit, suborta repente tempestate, magna parte navium amissa reliquis graviter afflictis, ipse, cum paucis, in illam insulam ejectus est verius, quam expositus: id vero, qui, è tanta calamitate evaserant, rati, manifesta auminis ira evenisse, nudis pedibus, ac

lineis modo vestimentis tecti, supplices, cum muneribus ad Fannum Brigidæ, cui ante paucos dies tam contumeliose illuserant, accesserunt: Dux vero Donaldus, sive dolore amici cum præda exercitus, sive animum (quamlibet immanem) subeunte scelerum conscientia, & spretæ religionis memoria, ex eo die parum composuisse mentis dicitur. Hic Ducis casus propinquos ejus movit, ut Atholæ Comitum cum suis liberis dimitterent, ac Brigidam propitiatum, cum piaculis amplisque muneribus, venirent. Rerum ita gestarum fame, in Aulam perlata, omnem expeditionis adversus Insulanos apparatus solvit. Primis tumultibus ita sedatis, tanta cum æquitate & tranquillitate res Scotorum administratæ sunt, ut nunquam altiorem securitatem, sincerioresque pacem seniores affirmarent, se meminisse: ea erat in Jacobo Kennedo (cujus aula tum maxime nitēbatur auctoritate) prudentia & gravitas, ea in reliqua Nobilitate, qui, prudentioribus parere non recusabant, modestia. Tantam enim Kennedus existimationem, multis erga rem Scoticam meritis, erga superiorem Regem officiis, collegerat, tantam, ob morum elegantiam, & propinquam cum Regibus cognationem, comparaverat in rebus omnibus fidem, ut ceteri pueritiæ Regiæ curatores, qui, per ordinem, bini in orbem sibi succedebant, eum quoties in aulam excurreret, velut diligentia exactorum, & probatorem, facile ferrent. Itaque, hac eorum concordia, in summa tranquillitate ita Rex educabatur, ut accedente ad rectorem diligentiam optima pueri indole, magnam omnium concitaret expectationem. Hæc fere, ad sextum usque Regni annum acta fuere. Erat tum in aula Robertus Bodius, familiae suæ princeps: qui, præter magnas opes, familias tum plurimas & clarissimas, propinquitatibus & affinitatibus erat complexus; florebat etiam tum egregia stirpe domus: habebat enim, præter Thomam & Robertum filios, Alexandrum fratrem, omnium primarum artium principem: qui reliquis pueritiæ Regiæ rectoribus non invitum, etiam cupiente Joanne Kennedo, propinquo (qui, per ingravescentem ætatem, adolescentiæ laboribus impar erat) ad Regem est admotus, ut militariæ exercitationem rudimentis eum imbueret, quibus tum, inter æquales, facile primus habebatur. His opibus freti, nec loco quamvis honorifico, quem in aula tenebant, contenti, nec auctoritate, quæ erat eis præcipua, omne robur publicum in suam transferre familiam decreverant. Id ut conficerent, Alexandro negotium datur, ut Regis quoque animum adjungeret. Is, Regem jam puberem in ætatis flexu nactus, ita comitate & blanditiis animum infirmum cepit, ut summa sibi fides omnium rerum esset. In hanc tam familiarem consuetudinem admissus, sermones frequenter apud adolescentem serebat,

eum jam Regni potentem esse: jam tempus adesse, ut, & senum prope servitio emancipatus, ætatem circa se habeat militarem, eaque studia mature capeffat, in quibus, velit nolit, ei agenda sit ætas. Hujus generis orationes ab adolescente, rerum imperita, & in ætatis lubrico, ad licentiam pronò, facile accipiebantur; ac, paulatim rectoribus contumacior, multa illis inconsultis, nonnulla adversantibus, tentare atque occasionem quaerere, ut à seniorum severitate, velut è vinculis evaderet. Igitur cum è Limnucho Rex, ignorante Kennedo, cujus tum vices erant, in agros venatum prodiret, senex certior factus, non procul ab oppido eum assequitur; & cum, apprehensis habenis, remoraretur, ac reducere conaretur, quod nec tempus commodum, nec idoneum comitatum caufaretur, Alexander accurrens, seni, optime de se merito, arcu, quem manu tenebat, vulnus in caput inflixit; Ita abacto Kennedo, velut arbitro molesto, quo cœperant ire, pergunt. Kennedus faucibus in oppidum redit: nec Robertus in aulam reversus, fratris factum improbat: inde odiorum semina cum gravissimo regni damno, alterius autem factionis exitio, sunt orta. Initium fuit promendæ discordiæ, cum Bodii, Edimburgum, Kennedi, Sterlinum Regem inde transferre, vellent. Bodii, qui plus in aula tum poterant, sine consensu publico, eum Edimburgum, ducunt, ut ibi Regnum iniret: comites fuere itineris, præter Bodios, Adamus Heburnus, Joannes Somervallius, & Andreas Carus, familiarum suarum principes. Hæc acta sunt, circiter decimum Julii diem, anni M. cccc. LXVI.

M. cccc. LXVI. Kennedi, in ea contentione inferiores, diversi domos abeunt, Joannes in Carictam, Jacobus in Fifam, tumentibusira animis, nec ultioni, sicubi possent, defuturi. Bodii superiores, injuria non contenti, ad Joannem simiam miserunt, quicum domi colluderet, ac se oblectaret, delirationem seni exprobrantes. Nec multo post, Jacobus Kennedus decessit, mature quidem ille, si ratio ætatis habeatur. Verum ejus mors omnibus bonis adeo fuit luctuosa, ut parente publico viderentur orbatæ. Erant enim in eo viro, præter virtutes ante commemoratas, summa domi frugalitas, & continentia: foris splendor, & magnificentia. Omnes superiores, & qui eum, usque ad hunc diem secuti sunt, Episcopos liberalitate in publicum superavit: cum interea non magnos Ecclesiasticos proventus teneret: neque enim adhuc ad Scotos pervenerat consuetudo, sacerdotia sacerdotiis cumulandi, & male per avaritiam quaesita peius per luxuriam profundendi. Unum reliquit suæ liberalitatis monumentum egregium, scholas publicas, ad Fanum Andreae maximis sumptibus ædificatas, & magnis proventibus, ex Ecclesiasticis tamen fructibus, locupletatas: in eis sepulchrum sibi magnifice extruendum

endum curavit, quod tamen ei, privatim de pluribus, publice de omnibus optime merito malignitas hominum invidit: quod dicerent, nimiae vanitatis esse, in re, ad nullum usum comparata, tantos sumptus facere. Mors virtutes ejus fecit illustriores, & desiderium auxit: eo enim, velut perpetuo cenfore morum, de medio sublato, disciplina publica paulatim labefactata: deinde penitus corrupta, secum omnia pene in exitium traxit. Bodii, ad domesticæ potentiae incrementum, & inimicorum vires immi- nuendas, sub legum prætextu, animum adjiciunt: è quibus ma- xime opportunus est visus Patricius Gramus, Jacobi Kennedi ex eadem matre frater, Roberti quoque Bodii consobrinus. Is, uti tum mos erat, per Canonicos electus Episcopus, in locum Jaco- bi fratris, nuper defuncti, sed, per factionem aulicam, impe- ditus, quo minus cum Regis bona venia Romam adiret, sine com meatu ad Pontificem profectus, facile cum eo transigit, ut in demortui locum sufficeretur: nam præter generis nobilitatem, & maximarum virtutum commendationem, erat, ut illis tem- poribus, liberaliter eruditus. Itaque, dum Romæ adversæ fa- ctionis opes metuens desidet, vetus controversia de libertate Ec- clesiae Scotorum agitari cœpta est: nam Eboracensis Episcopus jus (quo Scotorum Episcopus contendebat sibi subditos) per licentiam bellorum usurpatum, etiam in pace retinere studebat. Ve- rum, decreto Romæ secundum Scotos dato, Gramus non mo- do Scotiæ Primas judicatur, sed etiam à Pontifice Legatione in triennium, ut Sacerdotum prolapsos mores, & disciplinam Ec- clesiasticam, præcipitantem, in pristinum statum restitueret, est ordinatus: nec tamen vir tantus, tot animi fortunæque bonis il- lustratus, ac, summi Pontificis tali prærogativa subnixus, do- mum redire ausus est, usque ad inclinatam Bodiorum poten- tiam. Bodii: cum non tantus ad eos Nobilitatis concursus fie- ret, quantum speraverant, ut inimicorum criminationes amoli- rentur, & securitati suæ in posterum prospicerent, conventum publicum indicendum curant, in tertium decimum mensis Octo- bris. Ibi coram Rege & Apolectis Robertus Bodius senior, in genua procidens, conquestus est, suum erga Regem obsequium, quod in eo Edimburgum deducendo præstitisset, malignis ini- micorum sermonibus traduci, & in pejorem partem rapi, ac mi- nari, illius consilii auctores poenas aliquando duros: quamob- rem Regem orare, ut, si quam ob id factum iram aut offen- sam animo concepisset, id palam declararet, & malevolentium calumnias compesceret. Rex, ubi paulum cum Apolectis col- locutus fuisset, respondit, Robertum non auctorem ejus itineris; sed comitem fuisse, neque obsequii poena, sed potius officii in se collati præmio dignum existimare: idque se, ut invidiorum

sermonibus obviam eatur, publico conventus decreto declaraturum: atque eodem decreto cauturum, ne ea res Bodio comitibusque ejus aliquando fraudi esse possit. Hoc decretum cum Bodius perisset in Acta conventus redigi; idemque diplomate Regio, cui magnum sigillum appenderetur, confirmari; decretum quidem statim in Acta relatum; diploma paulo post, nempe vicesimo quinto ejusdem mensis die ei traditum. Eodem quoque die adjicitur & aliud diploma ex consilii sententia, quo Bodium Proregem creat; suamque salutem, fratres, sorores, arces & oppida, omnemque jurisdictionem in cives ei Rex committit, donec ipse vicesimum unum aonum exleret: egitque cum proceribus, qui tum aderant, ut sese sanctè promitterent omnium actionum publicarum Bodii adiutores fore, pœnisque, ni id summa ope & fide fecissent, obnoxios futuros. Huic promisso Rex ipse quoque subscripsit. His rationibus Rege sibi conjuncto, & parte Nobilitatis privato foedere connexa, ac totius Regni administratione in se traducta, securitati in longum tempus provisum esse, existimarent, fundamenta potentiae etiam in posterum jacentes, perfecterunt, ut Regis soror natu maxima Thomæ Bodio, Roberti filio, nuberet. Id matrimonium ut opulentum, & velut potentiae stabilimentum videbatur, ita inimicorum odia intendit, & vulgo variam sermonum materiam præbuit: Etsi enim hac via omnes aditus ad Regem obseptos credebant, solique dictorum & factorum arbitri erant, non tamen aulica gratia magis florebant quam flagrabant odio publico, quod quadriennio prope tectum, in exitium totius familiae tandem erupit: nec adversæ factionis prudentissimus quisque tam subitum eorum incrementum invitus audiebat: ut cum arrogantiam (ut fieri solet) comitem sperarent, quæ superiores ferre nequeat, æquales contemnat, & inferiores deprimat: Ubi autem privati excessit modum, Reges æmulationis intolerantes in sui exitium accendat. Fama vero discordiæ, inter factiones tam potentes, populari quoque licentiæ fræna solvit: nam nationes latrociniiis assuetæ, veterem rapacitatem ex intervallo avidius repetebant: & odiorum semina, ad tempus suppressa, vehementius gliscebant: & seditiosi turbandarum rerum occasiones libenter amplectebantur: omnes denique omnia, spe impunitatis injecta, liberius audebant. Nec deerant occasionei Kennedi, qui, partim spargendis rumoribus, plebis iram inflammarent, & omnium malorum causas in Bodios, ut seditionum auctores, conferrent; partim etiam (ut nonnulli rebantur) à tumultuosorum hominum consiliis non abhorrebant, & nequitiae faces occulte subdebant; Illud certe ex eorum vultibus elucebat, hunc turbidum rerum statum non admodum eis ingratum esse.

esse. Unum restare videbatur, ad florentem inimicorum potentiam subvertendam, ut Regis animum ad sua consilia traducerent: satis enim superque sibi virium esse: & vulgus novarum rerum studiosum, & omnia alia magis, quam præsentia, semper cupiens, facile ad partes accessurum. Itaque per homines callidos, qui studium Bodianarum partium præ se ferrent, Regis animum perturbare instituunt. Interea legati in Daniam decreti, ut Margaritam Dani Regis filiam Jacobo peterent uxorem: utque prospicerent, quoad fieri posset, ut vetus controversia, de Orcadibus & Schetlandicis insulis, magnis utriusque gentis cladibus exercita, tolleretur. Princeps ejus legationis fuit Andreas Stuartus Valteri filius, idemque Scotiae Cancellarius. De nuptiis facile cum Dano transactum, omni jure quod in omnes circa Scotiam insulas majores ejus sibi arrogarant, dotis nomine remisso: tantum ut privatis agrorum possessoribus caveretur, ut agros, quos ibi haberent, uti ante possederant, ita tenerent. Sunt, qui pignori oppositos, donec dos solveretur, scribant: sed postea Jacobo nepoti, ex filia recens nato, Danum omne jus suum in perpetuum cessisse. Cum à Cancellario Rex certior esset factus, omnia ex sententia esse confecta, proxima incidit deliberatio, de honesto Nobilium globo, ad novam Reginam deducendam, mittendo. Ibi fraude inimicorum, & amicis parum prospicientibus, Thomas Bodius Roberti filius, Araniae Comes, laudata supra modum etiam ab invidis, & minus æquis ejus virtute, & splendore opibusque, ad quamvis magnificentiam suppetentibus, legatus deligitur. Ille domi omnia, patre Prorege, tuta ratus, libens perfectionem suscepit, ac jam ineunte autumno, cum familiarium & amicorum comitatu conscendit naves. Kennedi interea, labefactato Regis animo, & vincula, quibus Bodii ejus voluntatem se retenturos credebant, nempe voluptates, & à curis publicis ocium, trahendo in crimen, eorumque opes, quæ jam erant maximæ, velut Regi formidolosas in majus extollendo, ac, nomine peculatus, prædam ex eorum ruina ostendendo, animum infirmum, & suspicionibus atque avaritiæ opportunum varie versabant. Bodii vero etsi obsequio, & malorum publicorum dissimulatione, à molestis cogitationibus Regem avertere conarentur, tamen & vulgi querimoniæ, & aulæ solitudo, utræque ab inimicis auctæ de industria, regi non poterant: nec deerant, qui Regem solitarium naði, de publicis calamitatibus, & eorum remediis liberius admonerent: & Rex ipse, velut ad curas viriles assurgens, quæ vulgo fierent, nonnunquam ingrata sibi esse, monstrabat. Nec Bodii, quanquam, eum sibi paulatim minus obtemperantem, & pariter invidiam popularem increfcere, sentiebant, quicquam tamen è superiore

licentia omittebant, confisi & pristina ejus facilitate, & venia præteritorum accepta. Igitur adversa factio, jam Rege clam in suas partes abducto, & Thoma Comite Araniæ in Daniam ablegato, unde, propter Oceani Septentrionalis sævitiam, magna anni parte navigationibus impervii, reditus ante ver adultum non pareret: Senes & ætate & morbis invalidos, & rarè propterea in aulam ventitantes, & præsidio multorum amicorum, qui in legationem erant profecti, destitutos, maturum aggredi arbitrati, primum conventum publicum, jam diu à multis flagitatum, in vicissimum secundum diem mensis Novembris, anni millesimi quadringentesimi sexagesimi noni, Edimburgum per Regem indicendum curant. Eo Bodiis fratribus adesse jussis, varie res, pro cuiusque odio aut favore erga eos, est celebrata. Ipsi certe tam inopinato casu perculsi, nullo auxilio adversus imminens malum ante parato, fractis animis, non tam factionis adversæ potentia, quam subita Regis alienatione perturbati, Robertus, omni spe incolumitatis abjecta, in Angliam profugit: Alexander, quem adversa valetudo à fuga cohibuit, in jus venit: crimini fratribus communiter datum, quod, in Regem injecta manu, privato consilio cum Edimburgum duxissent. Cum Alexander affirmaret, ejus culpæ veniam in conventu publico impetratam, supplexque peteret, ut ejus veniæ, ex Actis publicis Rex exemplum describi pareretur, id ei negatum. Quid adversus id decretum ab accusatoribus objectum sit, ab illius temporis scriptoribus non proditur: ego quoque, quanquam conjectura difficilis non fit, malo cogitationibus legentium rem totam relinquere, quam incerta pro certo affirmare. In eo judicio Alexander damnatus capite luit: Robertus paucis post annis Annevici in Anglia, exilii tædio ad prægravem ætatem adjuncto, decessit: filius ejus absens, inauditus, & negotium publicum gerens, hostis publicus judicatus: omnium bona publicata. Hæc quidem ita gesta sunt. Quæ autem ex viris bonis, & illorum temporum non ignaris accepi, non existimavi dissimulanda. Ajunt enim, decretum, quo Bodiis ante actorum venia fuit data, in Actis extare, in hæc fere sententiam: Ut Rex omnem offensivam, & (ut tum loquebantur) animi rancorem remitteret. Quod quidem qui Regi gratificari volebant, juxta remissionis de culpa & pœna distinctionem, quæ tum inter Theologos celebrabatur, interpretarentur: his videlicet verbis intelligi, noxam quidem, &, ex animi nequitia conceptam labem aboleri: ceterum legum pœnis reos non eximi. Proximò vere Danica classis Reginam adyexit. Thomas Bodiis, audita calamitate totius familiæ, quanquam non deessent, qui in publica omnium lætitia spem veniæ ei ostentarent, non est ausus tamen descen-

ET. CCC.
L X I X.

descendere: verum ab uxore, quæ ad rumorem Danicæ classis advolaverat, edoctus, nullam reditum ad Regis gratiam patere, omni aditu ab inimicis præcluso, statim in Daniam, unde venerat, revectus est: & peragrata Germania in Galliam venit. Ibi multa frustra conatus, ut Ludovico Undecimo (qui Regnum legitimum Francorum in tyrannidem converterat) deprecatore uteretur: ad Carolum Burgundum profectus, fortem & fidelem ei in bello navavit operam: ac multis ab eo invicem donis & honoribus affectus fuit. Ibi dum privatam, sed honorificam vitam ducit, uxor ei Jacobum filium, & Græcinam filiam peperit, de quibus suo loco dicemus. Nuptiæ Jacobi Tertii, & Margaritæ Reginæ, magno Nobilitatis concursu, celebratæ, decimo die mensis Julii, anni M. cccc. lxx. Ex eo matrimonio, tertio post anno, natus est Jacobus, qui patri in Regnum successit, mense Martio, die sacro Divo Patricio. Rex interea, nondum satiatus Bodiorum calamitatibus, scribit in Flandriam, ac sororem domum revocat. Sed cum, ob insignem erga maritum amorem, non facile ei de reditu persuaderi posse existimaret, curat ex aliorum literis spem ei injici, Regis ira spatio temporis lenita, non desperandum, quin soror apud fratrem plurimum perficere posset, ad mariti calamitatem sublevandam; multum interesse, præsens ne tuam causam agas, an aliis agendam mandes. Illa ea spe illecta cum redisset, statim de divortio cum ea Rex agit: & affixis libellis publice, ac multis ascitis testibus, Kilmernoci (quod ante res afflictas Bodiorum princeps erat domicilium) jubetur Thomas intra sexagesimum diem adesse, quem sciebant omnes vix fide publica data reverti ausurum. Cum diem non obisset, priores nuptiæ decernuntur illegitimæ: ac divortio cum absente & inaudito transacto, Maria, Regis soror, invita Jacobo Hamiltonio, homini prope novo, ac multum dignitate & opibus quam prior maritus inferiori, nubere cogitur: peperit autem ei Jacobum, & Margaritam filiam. Revocati quoque ex altero viro à Rege liberi: nec ille diu superstes fuit. Cum Antverpiæ diem obiisset, nec propinquum ibi haberet, qui hæreditatem adiret, Carolus magnificum ei sepulchrum pecunia fatis ampla, qua ipse munifice eum donaverat, in æde construendum, cum inscriptione honorifica, curavit. Ita Bodiorum, quæ tum erat in Scotia florentissima familia, intra paucos annos & crevit, & corruit, magno postero documento, quam sint lubricæ Regum adolescentium amicitia: Nec ea modo ruina obstupescit amicos, sed inimicos etiam terruit: nullo postea ad eum, unde illi dejecti erant, gradum contendere auso, partim dum rerum humanarum casus instabiles expendant, partim dum Regis tam subito in beneficiis pœnitentiam, & in odio

tantam pertinaciam in mentem revocant. Multum certe eos, qui ex ea mutatione status publici in maximam spem erant erecti, sua fefellit opinio: nam Rex, qui superioribus annis assueverat ocio domestico, ac raro prodibat in publicum, jam novus etiam maritus, domesticis voluptatibus magnam temporis partem imperiebat: atque, exclusa Nobilitate, in paucorum ministrorum potestate totus erat: cum esset enim ingenio acri & præservido, non facile ferebat sententiam suam à consultiore reprehendi: ita cum procerum in censendo refugeret libertatem, tales circa se habebat, qui non corrigerent, sed approbarent sua decreta, & repugnandi offensione vitata, obsequendo gratiam pararent. Inter hos aulæ mores, Ordo Ecclesiasticus nihilo sanctius agebat: quamvis enim luxu & avaritia jam multos annos, Ecclesiæ ministri laborassent, remanserant tamen adhuc species quædam antiquæ gravitatis, quæ & stimulos literas discantibus adderet, & qui in discendo profecissent, spem emolumenti eis injiceret: eligebantur enim Episcopi à collegiis Canonicorum, & Cœnobiarchæ suis à sodalibus: tum autem aulicos, qui Regis animum & aures obsederant, lucri ostentata magnitudo, & eorum, quibus cum certamen esset, infirmitas eo facile perduxit, ut Regi suaderent, ne rem tanti emolumenti penes homines ignavissimos & ad nullam Reipublicæ partem capeffendam, idoneos esse sineret: sed potestatem designandi, quos vellet, ad se revocaret. Inde enim non defuturum, unde & contumaces reprimeret, & dubios retineret, & bene meritis gratiam referret: nunc autem, penes vulgi fecem, honores & opes esse, non minus in publicis necessitatibus parcos, quam in domesticis voluptatibus profusos: unum Regem esse oportere, in quem omnium oculi sint intenti: penes quem sit & puniendi, & ignoscendi, & remunerandi facultas. Cum his & similibus blandimentis, Regis animum, ætate infirmum, nec satis adversus pecuniam firmum, & prava consuetudine labefactatum, & à natura pronum ad licentiam, in suam sententiam pertraxissent, continuo nova rerum facies per totum regnum oritur, rebus omnibus, tam sacris quam profanis, in aulam velut ad publicam nundinationem propositis. Patricius autem Gramus, qui præcipitantem Ecclesiam unus velut sufflaminabat, cum, inimicis omnia domi tenentibus, Romæ aliquot annos subsedisset, certior per amicos factus, quo in statu res essent, fretus propinquitate Regis, è cujus amita magna natus erat, ad suos redire statuit: & ut, animos hominum pertentaret, diploma, de Legatione impetrata, præmisit, & promulgandum curavit, mense Septembri, anni M. cccc. lxxi. quæ res & magnam ei invidiam statim confluxit: nam qui redemerant in aula honores

CID.
ECCC.
LXXI.

nores Ecclesiasticos, ne prædam & precium simul amitterent, meruebant: & qui spem crescendo ex aulica nundinatione conceperant, aditum sibi obstrui dolebant. Nec minus fremebat ea factio, quæ sacerdotia mercenario quæstu à Rege impetraverant, vel impetrata aliis divendebant, ne genus illud lucri è manibus eriperetur. Hi omnes, conjuratione facta, maledictis Patricium abientem onerant, & in Regiam collecti queruntur, vetusta majorum jura, & recentia Regum edicta violari ac multa, universo Regno damnosa, per Romanenses agitari: quorum libidini nisi mature obviam eatur, Regem brevi in ordinem redactum iri, & penes illos omnium rerum potestatem fore. Id periculum ut prævenirent ex decreto Consilii ad Patricium, vix navi egressum, missi, qui vetarent, ne ullam sui muneris partem attingeret, donec Rex de querimoniis adversus eum ad se delatis cognosceret. Dies dicta, ut Edimburgi adesset ad Cal. Novembres. Interea cum amici & propinqui confirmarent, Regem in tam justa causa non iniquum fore, idque ex rumoribus magnæ pecuniæ promissione ita sibi devinxit, ut nunquam deinde Patricius, æquo jure, cum adversariis contendere potuerit. In conventum accitus cum diplomata protulisset, è quibus ostenderet, se à Romano Pontifice Archiepiscopum Fani Andreæ, Primatem Scotiæ, & Legatum, ad Ecclesiasticum statum ordinandum in triennium creatum, à minoribus quidem sacerdotibus satis æquo animo est auditus, gaudebant enim, munus tam necessarium viro bono & erudito commissum: sed hi metu potentiæ aliorum, qui sibi Regem & aulicos conciliaverant, mutire palam non audebant. Adversarii, ut favor populi erga Patricium elanguesceret mora interposita, Pontificem Romanum, qui unus in ea causa judex esse posset, appellant. Ipse ad suam Ecclesiam à Rege remissus, vetitus est, dum lis dijudicaretur, Archiepiscopi insignia usurpare: aut quicquam, præter consueta superioribus Episcopis munia, attentare. Inter hæc, exortus est Patricio levi de causa novus inimicus, sed omnium longe acerrimus, Gulielmus Seveffius. Is juvenis acri ingenio, cum aliquot annos Lovanii apud Joannem Sperincum, Medicum & Astrologiæ studiis nobilem, egisset, reversus ad suos, cum cetera ingenii dexteritate, tum scientiæ rerum cœlestium jactatione, brevi in aulicorum gratiam se insinuavit: ea res magnum ei favorem conciliavit, quod aula omnibus divinandi generibus tum usque ad insaniam dedita erat. Seveffius igitur, ingenii acrimonia & aulica gratia florens, brevi Archidiaconus Fani Andreæ designatur. Cum ab Episcopo ad id munus non reciperetur, communicato consilio cum Joanne Locco tum Scholarum publicarum Rectore & Patricii inimi-

co, machinas omnes ad eum subvertendum admovent. Rector fretus Romani Pontificis privilegio, quo à jurisdictione Patricii erat exemptus, ei Sacris interdicit. Hanc ille hominis ex inferiore Ordine, comminationem ita contempsit, ut, etsi veniens in aulam eisdem Diris semel atque iterum esset petitus, nihil tamen de superioris vitæ consuetudine remitteret. Tum inimici (ut mos est, cum Diræ Ecclesiasticæ contemnuntur) Regis auxilium implorant, ac Patricium omnibus sacris ædibus excludi procurant: in bona ejus procurationem fisci immittunt: comites gravi indicto jussi discedere: dati custodes, qui observarent, ne quicquam, quod edicto repugnaret, attentaret. Episcopi reliqui, ne erga Regem tam benevolunt ingrati viderentur, summam pecuniæ grandem, quam tenuioribus sacerdotibus gravate extorserant, ad eum attulerunt. Rex hac præda potitus, velut Patricii misertus, cepit cum eo mitius agere, ac, missis ad eum Abbate Sanctæ Crucis, & Seveffio, Episcopus Regi, & Episcopo Seveffius reconciliatur: sed pecunia ante ab amicis collata, & ad Regem perlata. Igitur Patricius, velut omnibus molestis liberatus, cum ad villam suam Monimialium divertisset, atque ad ea, quæ sui muneris erant, privatim & publice obeunda se compararet, Mensarii Romanenses ab inimicis in eum immissi, ob nondum solutam diplomate Pontificio (Bullas ipsi vocant) pecuniam ei Sacris interdicit. Erat autem ille ad extremam inopiam jam adductus: nam & ante & post reditum census ejus majore ex parte à Procureto Regio erant in fiscum relati: &, quod ab amicis potuit confici, Regi & aulicis datum: ministris autem Regiis iterum in possessionem missis, ipse in arce sua, adhibitis à Rege custodibus, ac domesticis ministris ablegatis, servari jussus, etiam ad inopiam consilii est redactus. Gulielmus Seveffius capitalis inimicus, velut mentis parum compoti, à Rege primum Adjutor (ut vocant) est datus, deinde à Romano Pontifice approbatus: mox idem Seveffius per factionis adversæ potentiam Quæstor electus, qui de vita & moribus ejus inquireret: multa eilevia, multa ridicula, quædam etiam incredibilia objecta: inter quæ, quod interim uno die ter misisset, idque ea ætate, qua vix reperiebatur Episcopus, qui ternis mensibus semel id munus obiret. Ibi inimico judice, conductis testibus, Episcopatum egerare coactus est: Seveffius, qui decretum ad Pontificem pertulerat, in ejus locum successus. Nec inimici hac hominis clade contenti, cum omnes eum contumelias magno animo ferre conspicerent, curarunt, ut in Cœnobium aliquod devium, quatuor adhibitis custodibus, includeretur. Electa est Æmona, scopulus verius, quam insula: inde, exorto bello, metu Anglicæ classis post triennium est translatus Fermelinodunum: illinc rursus in arcem, quæ est in lacu

Levino : atque ibi tandem , ætate & miseris confectus , decessit : vir nullius sceleris compertus , doctrina & virtute nemini sui temporis inferior. Reliqui viri boni calamitate ejus deterriti , spe abjecta instaurandæ Ecclesiasticæ disciplinæ sese ad sua privata quisque negotia contulerunt. In aula sacerdotia aut vendebantur , aut adulatoribus & turpium voluptatum ministris , in præmium cedebant. Hæc ne rerum series sæpius interromperetur , quanquam diversis temporibus gesta , in unum locum contulimus , ut , memorabili exemplo , miseriam illius temporis ante oculos exponeremus. Facilis enim hinc conjectura est , quibus in malis inferiorum ordinum homines versarentur , cum omni virtutis genere vir clarus , & idem Regia magnarumque familiarum propinquitate subnixus , à paucis infimæ fortis nebulonibus , fuerit inimicorum ludibrio & crudelitati expositus. Nunc ad alia , quæ per ea tempora evenerunt , redeamus. Anno millesimo , quadringentesimo , septuagesimo sexto , cum , ex decreto publico , adversus Joannem , Insularum Regulum , qui aliquot jam provincias occupaverat , & maritimas continentis regiones late populabatur , Rex ipse terrestri itinere proficisci statuisset , & Crafordiæ Comitum , tum maris Præfectum , cum classe esset missurus , Regulus tantis apparatus impar , suadente Atholio , Regis patruo , venit in aulam supplex , ac se Regi permisit. Ademptæ ei , quas per vim ceperat , provinciæ , Rossia , Kintera & Cnapdalia : insularum imperium relictum. Eodem anno , controversia cum Anglis , jamjam in bellum eruptura , finem habuit. Navem Scoticam , ab Jacobo Kennedo ædificatam , quæ majorem , ad eum diem , in Oceano visam non meminerant , vis tempestatis in littus Anglicum impegerat : bona ab Anglis direpta , ac sæpe frustra repetita. Hæc per aliquot annos cum lis animos distinuisset , legatione tandem honorifica in Scotiam missa , cujus principes erant Episcopus Dunelmensis , & Scrupus , homo nobilis. Abiis cum Eduardus , fortunæ inconstantia jactatus , pecuniis tam diuturno bello exhaustus , requiem ab armis libenter amplecteretur , facile renovatæ sunt induciæ eis legibus , ut naves direptæ , & bonorum , quæ inerant , precium per viros bonos æstimaretur , ac bona fide redderetur. Eodem anno legati ad Carolum Burgundum , ad sedandas mercatorum querelas , missi , cum in Flandriam appulissent , ibi comiter accepti. Ab eis aliquando forte fortuna invitatus , ut una cenaret Andreas quidam , Medicinæ professor , & qui magnam Astrologiarum prædictionum habere putabatur peritiam. Is , audita eorum adventus causa , seductos occulte admonuit , non esse cur magnopere festinarent : intra paucos enim dies certum de Duce nuncium affuturum. Nec prædictioni defuit e-

CIO.
CCCC.
LXXVI.

ventus: nam intra triduum est renunciatum, Ducem, exercitu profligato ad Nancæum Lotharingæ oppidum, ab Helvetiis esse interfectum. Ita illi rebus, ob quas profecti erant, infectis reversi, cum apud Regem Andream de rebus futuris præscientiam mire laudassent, animum ejus in eas artes proclivem impulerunt, ut magnis pollicitationibus hominem ad se accerferet, ac non ita diu postea advenientem benevole exciperet, & opulento Sacerdotio aliisque muneribus donaret. Ab hoc autem cum Rex accepisset (uti fama est) sibi à suis exitium imminere, eaque dictio cum maleficarum mulierum (quibus immodice deditus erat) responsis consentiret, quæ prædixerant, fore, ut leo à catulis suis extingueretur, è Principe ab initio indolis optimæ, & summæ spei, ac ne tum quidem penitus depravato, in immanem tyrannum degeneravit: suspicionibus enim animo semel occupato, sanguine proximos, & fere optimum quemque è Nobilitate pro inimico habebat: Proceres autem cum, ob hanc ipsam cum hoc malefico genere hominum consuetudinem, Regi erant infensi, tum longe magis, ob aulicos quosdam, infimæ fortis homines, quibus, Nobilitate contempta, solis consultoribus utebatur. Eorum hi principes erant, Thomas Præstonus, honesto loco natus, sed qui Regi omnibus in rebus obsequi in animum induxerat: Robertus Cocheranus, homo magnis corporis viribus, ac pari audaciâ: quicum è certamine quodam singulari cognitus Regi fuisset, statim ex architecto aulicus factus, & ad spem vitæ liberalioris erectus, brevi diligenter obeundis levioribus negotiis, & Regis moribus obsequendo, perfecit, ut ad intima de rebus magnis confilia adhiberetur: ac gener à Præstono eligeretur. Tertius erat Gulielmus Rogetus, Anglus cantor, qui cum Regis Angli legatis in Scotiam ingressus, postquam semel & iterum Regi auditus placuit, ab eo retentus, & divitiis auctus, brevi in Equestrem Ordinem est ascriptus: ceteri, è contemptissimo genere hominum, vilissimarum artium opifices, & sola improbitate, & audacia commendati. De Aula ab hoc hominum genere purganda, cum Nobilitatis convocatio fieret, principibus duobus Regis fratribus, ejusque paulatim prodirent indicia, Joannes, minimus natu fratrum, ceteris incautior, cum temere de statu Regni liberius locutus fuisset, ab aulicis arreptus & in carcerem conjectus, à domestico Regis consilio condemnatus, ac vena rescissâ mori est coactus: causa mortis in vulgus edita est, quod cum feminis veneficis clam consilia conferret in Regis caput; id crimen verum ut videretur, decreta adversus veneficas quæstione, ad duodecim earum, quarum vilissima erant capita crematæ. Mors Joannis conjurationem, jamjam (ut videbatur) erupturam, magis repressit, quam discussit.

fit. Alexander, ut genere, ita periculo proximus, quamvis omnes à se, quoad potuit, suspiciones amoveret, tamen per ministros Regios, qui nunquam eo vivo sibi satis consultum credebant, subito in arcem Edimburgensem raptus est. Ibi cum diligenter asservaretur ab eis, qui ejus potentiam sibi exitiabilem rebantur, nec per necessarios animum Regis placare posset, consilium clam, quando aliter non poterat, evadendi cepit, conscio cubiculari tantum ministro, quem unum è suis sibi relictum habebat: per eum naviculam conduxit, quam in statione proxima paratam esse jussit: deinde, crebris ex aula nunciis comitantibus, qui coram custodibus (nam secreto colloqui non licebat) fingerent, Regem placabiliorem fieri, ac brevi spem libertatis ostentarent. Cum destinatus ad evadendum dies appareret, vultu, quantum in illa fortuna potuit, ad hilaritatem composito, simulat se plane nunciis credere, Regem sibi conciliatum esse, nec diu se sperare in ea custodia futurum: lautam custodibus cenam dedit: & ad multam noctem, una cum eis bibit: illis discedentibus, & vino copiosiore, in somnum solutis, solitudinem nactus, è linteis lectuli sui stragulis funem concinnavit, pro altitudine, ut rebatur, muri satis longum: ac primum, ut periculum faceret, ministrum demisit, è cujus casu, breviorum justo eum esse, intellexit: aucto igitur, pro præsentis copia, fune, ipse secutus ministrum, qui in descensu crus fregerat, in humeros sublatum, circiter mille passus ad mare tulit, ac, ventum secundum nactus, Dumbarum navigavit: arceque adversus vim non satis communita, cum paucis in Franciam abiit. Eo absente, Andreas Stuartus, Cancellarius, cum exercitu ad arcem capiendam missus: eam cum aliquot menses, fortiter à præsidio defensam, oppugnasset, tandem, qui intus erant, omnibus necessitatibus circumventi, naviculas nacti, noctu clam in Angliam discesserunt: postridie, arx vacua recepta est: Cæsi ex obsidentibus aliquot Equites clari. Circa hæc tempora, Regibus Scotorum & Anglorum malis domesticis fatigatis, pacis cupido incessit. Missa ad eam conficiendam Legatio ab Anglis benevolenter excipitur: nec de modo conventum, sed ad eam confirmandam adjecta affinitas ut Cæcilia, Eduardi filia Jacobi Scoti filio, cum primum nubendo maturuissent, nuberet: pars etiam dotis repræsentata, ea lege, ut si utrisque puberibus nuptiæ non sequerentur, dos Anglo redderetur: dati prædes, aliquot oppidorum cives. Sed ea pax non diuturna fuit: nam ex odio vetusto, & residua è superioribus bellis ira, incursionibus utrinque factis, abactisque prædiis, & villarum incendiis, ita utrinque animi sunt inflammati, ut ex mutuis injuriis res in apertum bellum erumperet. Erant & præter has suæ utrisque causæ. Anglum incitabant

bant Duglassius quidem vetus, Alexander autem, Regis frater, novus exul: Nam Alexander in Galliam, uti diximus, profectus, uxorem accepit filiam Comitis Bononiæ maritimæ: sed cum à Ludovico Undecimo, qui tum imperitabat, impetrare non posset, ad sua recuperanda, copias, in Angliam transfectus, ibi se sperans aliquid moturum: Jacobum autem, Scotorum Regem, ad bellum incitabat Ludovicus Gallus, Roberto Irlando Scoto, Doctore Sorbonico cum duobus Equitibus Gallis ad id missis. Igitur, violata pace, quanquam res Scotica, vastatis aliquot regionibus, pejore in loco erat, decreto etiam in Anglia magno exercitu, qui ductu Glocestrii Scotiam invaderet: Rex tamen, & qui circa eum erant, inviti exercitum indicunt: homines enim nuper egeni, & qui ex aliorum calamitatibus creverant, Regique impotentium consiliorum auctores fuerant, nihil magis metuebant, quam Nobilitatis infensæ frequentem conventum. Cum Lauderam ventum esset, opidum & Martianis & Tevioricis finibus, quæ regiones aut ab hoste vastatæ, aut per vim parere coactæ fuerant, Rex nihil superiorum temporum ratione omittebat: Nobilitati enim diffusus, omnia per domesticum consilium transigebat. Proceres, eam indignitatem non tolerandam diutius, rati, in templum opido de tertia vigilia coierunt. Concilio iam satis frequenti, Arcibaldus Duglassus, Angustæ Comes, conveniendi causam ita explicasse dicitur. *NON arbitror necesse, viri clarissimi, ut statum rerum Scoticarum pluribus declarem; partim enim ipsi meministis, partim ante oculos videtis. Principes Nobilitatis, in exilium pulsæ, aut pari intoleranda, aut nefaria facere coguntur: vos autem, in quibus omne Regni est robur sine capite relictæ, velut navis sine gubernatore, omnibus fortuna procellis & tempestatibus estis objecti. Ager noster uritur, fortuna diripiuntur: agricola aut cadibus exhausti, aut quia nullum in tot malis aliud prospiciunt allevamentum, hostibus dediti. Rex vero, si compos esset, homo & animi generosi, & rara prudentia, malis venenis expugnatus, non ad procerum cæcum, sed ad infimæ sortis homines, de pace, de bello, de salute publica refert. Illi ariolos consulunt, & maleficorum responsa ad animum agrum, & pravis superstitionibus captum adhibent: & de nostrum omnium incolumitate decreta, istis auctoribus, sunt, qui, quod omnibus jure se invisos intelligunt, omnes oderunt: nec vestram auctoritatem imminuere sed universos omnibus artibus extinguere contendunt. Partem jam vestram morte, partem exilio sustulerunt: neque ut homines novi solent, gradatim ad summa nituntur: sed in Regio sanguine tyrocinium crudelitatis & avaritia exercent: alterum è Regis fratribus trucidarunt immanissime, alterum patriam metu mortis abstulerunt: & hostibus nostris*

nostris ducem dederunt. Illis jam è medio sublatis, reliqua Nobilitati imminet, & sua humilitatis conscii, nihil eminens aut excelsum superesse volunt. Quicumque habent aut divitias, ad eorum avaritiam explendam, aut potentiam ad audacia resistendum, hunc pro hoste sibi numerant: & nos interea castra adversus Anglos habemus, ut hosti publico resistamus: tanquam ullus sit hostis capitalior eo, qui nec bonis vestris cupiditatem, nec sanguine crudelitatem explere potest. Ut autem intelligatis, quam hac pestis intestina saevior, quam illa externa sit, fingite, Anglum (quod Deus avertat) victorem veterum offensarum memorem & felicitate praesenti elatum. Quem tandem odiorum suorum finem, aut quod primum victoria statuet? Regisne inimici mortem, an vestram. Ego certe neutrum existimo: Non enim de vita, sed gloria & imperio, nobis est certamen: & generosus animus, ut adversus resistentes vehementer est & concitatus, ita precibus, obsequio, ipsa denique instabilitatis humanae recordatione mitigatur, & ad lenitatem inflectitur. Sed demus, hostem iratum sanguinem Regium & cadem quarere: uter tandem mitius consulere videtur? isne, qui una cum vita omnium malorum sensum adimeret? an qui, quem secundum Deum amare & observare debent, ad quotidianam carnificinam reservant? qui animum beneficiis obsessum in exitium propinquorum armant? qui Regem inimicorum armis prope circumventum, velut captivum detinent, neque permittunt, ut suorum vultus aliquando aspiciat, benevolentiam intelligat, operam & studium experiantur? Non tam hostes existimandi sunt, qui castris ex adverso positus, odium suum palam profitentur, quam qui domi ex insidiis vestrae salutis imminet. Regem alienatum ab amicis inimicis produunt, vos duce destitutos hostilibus armis objiciunt: à quibus si victi mortem effugeritis, tamen in servitutem & ignominiam incidetis, si viceritis, non quietem vobis, opes patriæ, Regi gloriam comparabitis: sed inimicis vestris grassandi licentiam in praesentia, in futurum securitatem, vobis ipsis pestem ac perniciem, Regi arctiorem servitutem conciliabitis: nec vincendo mala fugiemus externa, sed domestica augebimus. Mea igitur sententia, ut paucis comprehendam, hac est, ut prius domesticum servitutis jugum exuamus, quam cum exteris manum conseramus. Alioqui enim paucorum libidine omnes serviemus, hostium opes augebimus, & publicam salutem prodeemus. Vos quod faxitis, Deum velim fortunate. Secundum Duglassii orationem, non jam consultatio erat, sed murmur confusum totius fuit concionis, arma in hostem publicum poscentem: ita enim inflammati erant omnium, qui affuerant, animi, ut, ni ducerentur, extemplo erupturi in Regiam viderentur. Verum qui ætate, honoribus, & auctoritate principes erant, sedato tumultu, quod metuebat, ne, iateme-
 rario

rario forte plebis impetu, Rex violaretur, censent, ut primores, assumpto quisque familiarium, quantus esset satis, numero sine majore motu exercitus, in Prætorium proficiscerentur: noxios, penes quos summa rerum erat, comprehenderent: eos in judicium ad exercitum producerent: ac pœnas secundum leges expecterent. Interea dum hæc geruntur, rumor in Aulam promanat, proceres ante lucem coactos in templo consultare, incertum qua de re: sed magnam sane videri, quæ Rege ejusque consiliariis ignorantibus tales viros coegerit. Rex trepidè è somno experrectus, & ipse, quid optimum factu videatur, è suis quarit: interim Cocheranum præmittit, qui, quid agatur, observet: & omnia certiora referat. Is dum paucis comitatur ad templum proficiscitur, occurrit primoribus Nobilitatis, in aulam venientibus: ei statim Duglassius manum injicit, ac torque aureo magni ponderis, quod gestabat, apprehenso, gula paulum constricta dat custodendum: ipse recta ad Regis cubiculum pergit. Qui ibi aderant, vel repentino ejus accessu attoniti, vel majestatem hominis reveriti, sese continuerunt. Ibi ceteris, qui Regem prævis consiliis corrumpere credebantur, arreptis, unum adolescentem se amplexum, ut sibi condonarent, Rex oravit: is erat Joannes Ramisæus, honesto loco natus, quem excusatione ætatis facile accepta dimiserunt. Ceteri cum in jus ducerentur, exortus est, cum clamore totius exercitus tumultus, omnibus vociferantibus, malos male perdendos. Statim igitur ad supplicium rapti, vitam suspendio finierunt: idque tanto universorum studio, in eorum exitum, ut cum funes in te subita deessent, singuli lora jumentorum & frænorum habenas eum in usum offerrent: ac vehementer contenderent, quis potissimum hoc honore potiretur. Plurimis adversus privatos injurijs hæc Aulica factio premebatur: in publicum his maxime, quod novæ Monetæ æneæ fuissent auctores cudendæ, quæ in invidioso nomine vulgus Nigram appellabat: hinc primùm orta erat omnium rerum caritas: deinde etiam fames, dum venditores potius frumenta domi corrumpi sinerent, quam venditionis prætextu emptoribus condonarent. Sed ne omnino commercia inter cives cessarent, unum contrahentibus inventum est remedium, ut in contractibus adjicerent, quo genere monetæ solutio fieret. Cuderant & id genus numismatis aliquot superiorum Regum, sed magis, ad usum necessarium pauperiorum, quam ad suum quæstum: ac legibus etiam caverant, ultra quam summam, venditores non cogentur accipere; ita rerum tenuium hinc erat emptoribus commoditas, & ne ditioribus permutatio fraudem afferret, satis provisum videbatur. dabatur etiam crimini, Regis animus à Nobilitate aversus; & ad Magicam insaniam conversus, atque

que in propinquorum cædem impulsus. Sed Cocherano maxime invidiosus fuit titulus, Comitatus Marriæ: quam regionem Rex, extincto minore fratre, vel ei donaverat, vel regendam commiserat. Pravis consulatoribus è medio sublatis, cum, nec Rex militi, nec miles Regi confideret, soluto exercitu domum est reditum. Rex etsi in præsentia iram supprimeret, ac multa & præclara Nobilitati polliceretur, nihil aliud tamen in animo, quam vindictam, cædem & sanguinem coquebat. Itaque, ubi primum sui potens sibi visus est, se in arcem Edimburgensem cum paucis addidit: Nobilitas in eventum suspensa sua seorsum consilia habebat. Anglus, suadente maxime Alexandro, qui simulæ Scotiam attigisset, magna equitum peditumque auxilia conventura, & Nobilitatem cum Rege discordem suam fore, pollicebatur, fratrem suum Ricardum, Glocestriæ Ducem copiis per hiemem coactis præficit; atque in Scotiam ducere jubet: is aucta jam ætate iter ingressus intellecto, quo in statu res Scotorum esset, Bervicum divertit. Admissus statim in urbem, quatuor millibus ab obsidendum arcem relicto, cum ceteris copiis Edimburgum recta ducit: forde vastatis, per quæ ierat, locis. At, ducente Alexandro, sine maleficio urbem ingressus, Jacobum (quoniam alloquendi spes nulla erat) edito palam in foro proposito admonuit, primum, ut, quæ cum Eduardo pepigisset, servaret: deinde, ut ante Calendas Sept. proximas de damno dato, & injuriis adversus Anglos perpetratis, satis faceret: id ni fiat, Ricardum Glocestriæ Ducem, eum Regnumque ejus ferro flammaque persecuturum. Ad hæc Jacobus, cum videret, se neque in præsentia quæ postularentur, posse perficere, neque vires habere, quibus hostium vim propelleret, nihil prorsus, neque scripto, neque per nuncios respondit: Scotorum autem primores, à suo Rege destituti, ne tamen omnino salutis publicæ deessent, coactis iterum copiis, ad Hadinam castra posuerunt: atque, ut imminentem calamitatem saltem levarent, & victoriæ curlum sisterent, Legatos ad Glocestrium Ducem miserunt, qui peterent; Ut nuptiæ jam pridem promissæ conficerentur: ostenderent per Scotos non staturum, quo minus, in quæ conventum fuerat, optima fide præstarentur. Anglus, qui satis sciebat, Scotos alexæ pugnam non commissuros, cum & pars virium ipsorum cum Alexandro, homine vulgo gratioso, apud se esset, & reliquos factionibus distrahi, non ignoraret, respondit, Non sibi satis comperit esse, quid Rex Angluseo de matrimonio decrevisset: interim pecuniam, quæ Jacobo dotis nomine erat repræsentata, æquum sibi statim reddi censebat: pacem vero si vellent, promitterent se arcem Bervici reddituros: aut si id minus possent, sancte jurarent, se nec obsessis ullam opem, nec obsidentibus molestiam allatu-

ros, donec aut vi capta, aut conditionibus dedita arx foret. Ad ea Scoti per Legatos responderunt: Matrimonium nondum confectum esse nulla sua culpa, sed ob immaturam sponsi sponsæque ætatem: pecuniam, cujus solvendæ dies nondum advenisset, nondum deberi: de solvenda, si non satis cautum videretur, amplius cautos: Bervici arcem, in solo Scotico à Scotis ædificatam suæ conditionis esse, ac per multa secula fuisse: eam si aliquando Angli intercepterint, aut per vim tenuerint, nihil ea injuria jus vetus imminutum fuisse. Glocestrius: qui superior viribus erat, in sententia perstabat: neque juris disceptationem ullam audiebat. Eodem die Calenus Cambellus, Argatheliæ Comes, & Andreas Stuartus Cancellarius, duo item Episcopi Fani Andreæ & Dumblani, miserunt ad Alexandrum, qui in castris Anglorum ad Lethintonum erat, suis diploma sigillis, & chirographis confirmatum, si Regi dicto audiens esset, se curaturos, ut in proximo conventu publico, bonis restitutis, omnium anteaكتورum impunitate donaretur: hæc omnia ita futura, fide interposita, Alexander, re cum Glocestrio communicata, ab eo benevole dimissus ad suos rediit. Coacto concilio, summa imperii ad eum omnium consensu defertur: statim ad eosdem relatum, de obsidione Bervici solvenda. Prudentioribus visum est, tam periculoso tempore, cum omnia seditionibus domesticis essent adeo perturbata, ut vix quietis hostibus, fortunæ sævientis impetus sisti posset, pacem quavis conditione faciendam: videbant enim perspicue, si hostem tam potentem vincerent, se magis eum irritaturos, quam absterrituros: sin ipsi vincerentur, incertum esse, quemadmodum hostis, natura ferrox, & rebus secundis insolentior factus, victoria esset usus. Hæc, etsi nonnulli ferociore, quam pro tempore, occlamarerent, sententia in concilio vicit. Post alias atque alias conditiones frustra jactatas, tandem ad septimum Calendas Septemb. anni millesimi quadringentesimi octuagesimi secundum, conventum, ut arx Bervici dederetur, ac inducia in paucos menses darentur, donec de pace per ocium tractari posset. Ita Bervicum vicesimo primo anno, postquam ad Scotos redierat redditum fuit Anglis. Glocestrius, re foris bene gesta, cum summa gratulatione ad suos est reversus. Eduardus de Concilii sententia censuit, quæ de nuptiis pactus erat, irrita fieri magis è re Anglica esse: quod in tantis intestinis dissidiis metueret, ne Jacobi posteritas Regno pelleretur: atque in Alexandrum, quem si Regem fecisset, tanto beneficio sibi obnoxium perpetuo in amicitia permansurum sperabat, prior erat. Fœcialis Edimburgum est missus, qui affinitatem renunciaret & dotem reposceret. Is ad octavum Calendas Novembris cum sui adventus causam publice declarasset, cives, impe-

trato ad solutionem die, bona fide pecuniam reddiderunt: dātis fœciali, qui Bervicum usque eum prosequerentur. Alexander, ut si qua essent residua fratris erga se odia, ea mitigaret, & novo beneficio novam iniret gratiam, eum, ex arce deductum, in liberam Regni possessionem restituit. Sed plus apud animū impotentem valuit veterum offensarum, quam recentis beneficii memoria. Accedebant ad priores suspiciones calumniæ inimicorum Alexandri, qui nimiam ejus popularitatem assidue criminabantur: idque non dubium affectati Regni argumentum esse asseverabant. Ille admonitus per amicos, consilia adversus suum caput in Aula agitari, clam in Angliam secessit, arcemque Dumbarum Eduardo tradidit. Alexander absens damnatus est. Crimini ei datum, quod in Angliam primum frequentes nuncios misisset: deinde non impetrato à Rege commeatu illuc ipse transisset: cum Anglo adversus patriam Regisque caput consilia coisset. Ceteris omnibus earum rerum consciis venia data, & in iis Gulielmo Crichtonio, quem non modo consiliorum omnium adversus patriam socium, sed etiam auctorem & impulsorem fuisse arguebant. Verum, post veniam præteritorum semel impetratam, iterum accusatus, quod literis assiduis Alexandrum jam damnatum confirmaret, consilioque instrueret: idque, per Thomam Dicsonum sacrificulum: quod arcem Crichtonium curasset adversus Regem muniendam, eamque non dediti prædialiis auctor fuisset: in jus adesse jussus, ad xv. Calendas Martias, anni millesimi quadringentesimi octuagesimi quarti: quo die, cum non affuisset, ipsi aqua & igni interdictum: bona in fiscum redacta. Hæ quidem in acta publica causæ sunt redactæ. Verum odium Regis, ob causam privatam conceptum, plus ei nocuisse creditur. Erat Gulielmo uxor è nobili Dumbarorum familia nata, atque insigni pulchritudine: eam cum à Rege maritus corruptam comperisset, consilium temerarium quidem, sed ab animo amore ægro & injuria irritato non alienum suscepit: minorem enim è Regis fororibus, & ipsam quoque forma egregia, & consuetudine fratris infamem compressit: & ex ea Margaritam Crichtoniam, quæ non adeo pridem decessit, genuit. Interim domi uxor Crichtonii moritur: soror vero quam à Rege compressam diximus adeo impotenti Gulielmi desiderio flagrabat, ut interim velut mente alienata delirare videretur, Rex partim ab amicis Gulielmi exoratus, partim & injuriæ ei factæ memor, & cupidus matrimonii prætextu sororis infamiam levare. Gulielmo reditum permittit ea lege, ut eam duceret. Gulielmus ab amicis persuasus, & melioris consilii inopia coactus, præsertim Ricardo An-

glo extincto, Emmeresum venit, ac Regem ibi non adeo diu
 ante utriusque mortem est allocutus, atque in spem reditus cre-
 ditus. Ibi sepulchrum ejus adhuc ostenditur. Hæc diversis tem-
 poribus gesta, ne cursus historiæ nobis esset abrumpendus, in
 unum locum sunt congesta. Nunc omiſſa repetamus. Eduardus
 Anglus proximo post Dumbarum receptum anno, mense Apri-
 cid. cccc. li, decessit, millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio,
 LXXXIII. relicto filiis tutore Ricardo fratre. Is primum Gubernatoris
 nomine contentus duos menses Anglis præfuit: deinde magna
 Nobilitatis ac plebis parte variis artibus conciliata, duobus fratris
 filiis in custodiam coniectis, Regina cum totidem filiabus in
 asylum sanctissimum, prope Londinum, inclusa, mense Junio
 proximo Regionem nomen & insignia usurpavit. Alexander Al-
 binus, & Jacobus Duglassius cupidi experiri, qui esset civium
 erga se animus, comitati quingentis equitibus selectis, ad la-
 cum Mabanum veniunt, quod ibi frequens Mercatus, die Divæ
 Magdalenzæ sacro, fieri soleret. Ibi subito irritatis animis, pu-
 gna conferitur vario sæpe successu, prout auxilia his aut illis, è
 vicinis regionibus sese aggregabant. Pugnatum est incerto
 eventu, fere à meridie usque ad noctem: tandem victoria,
 cruenta quidem illa multis suorum amissis, ad Scotos inclina-
 vit. Captus ibi fuit Duglassius, & à Rege relegatus in Cæno-
 bium Lindorim: Alexander in equum impositu fugit, nec
 diu post in Anglia mansit. Multæ interea incurſiones factæ, sed
 majore Anglorum damno, quam Scotorum commodo. Ri-
 cardus, domi rerum exitu adhuc incerto, & metu externo im-
 pendente, à Comite Richemondiz, cui tum apud Gallos exu-
 lanti multi Anglorum favebant, & ad Regnum capeſſendum,
 vocabant, magna animi sollicitudine afficiebatur. Nec minus
 scelerum suorum velut stimulus vexatus, statuit, quoniam sedi-
 tiones domesticas non adeo cito sedatum iri sperabat, quibus-
 cunque posset conditionibus externos complecti, & eorum au-
 thoritate & opibus se domi tutiorem & inimicis magis formi-
 dabilem reddere. Igitur, missis in Scotiam legatis, qui vel pa-
 centi, vel saltem aliquot annorum inducias impetrarent, o-
 mnia opinione sua multo faciliora invenit. Jacobus enim, qui
 ob multa non dissimilia scelera maximo apud suos odio labo-
 rabat, legatos libenter audivit: pace enim cum Anglis facta,
 sperabat, se per ocium civiles injurias, clauso inimicis perſugio,
 ulcisci posse. His maxime de causis, missis ad regnorum fines
 ex intimis utriusque Regis familiaribus, post multas & diutur-
 nas de rebus repetundis disceptationes, cum ob reperitum
 res multitudinem, & probationum infirmitatem pax confici
 non posset, de induciis in triennium convenit, & quia ob diffi-
 culta-

cultates, quas dixi, & temporis angustiam tum res reddi non poterant, dati utrinque legati, qui una cum limitum præfatis id æquo & bono curarent. Una conditio in eis induciis perplexe scripta erat, de Dumbaro Scotis restituendo, per quam, Anglus eam tenere, Scotus oppugnare posse falsis induciis interpretabatur. Scotus cum post sex menses præscriptos arcem per legatos repeteret, Richardus de sua voluntate per literas factis prolixè pollicebatur: sed alia atque alia causando, eam usque ad vitæ suæ finem (qui brevi secutus est) retinuit. Eo autem à suis interempto, ac Henrici septimi Regno nondum stabilito, Jacobus arcem asperrima hieme obsedit. Qui in præsidio erant, nullum ob res domi turbatas auxilium expectantes, eam dediderunt. Henricus autem multis agitatus procellis, ut externorum bellorum causas præcideret, & veterum odiorum incendia restingeret, ad Novum castrum ad Tinam venit: inde Legatos in Scotiam misit, qui vel fœdus perpetuum, vel certe inducias diuturnas facerent: Homo enim singulari prudentia, & multas rerum vicissitudines expertus, in primis ad Regnum suum stabilendum utile existimabat, cum vicinis omnibus, ac maxime cum Scotis pacem habere, quod fere hæc duo Regna semper alterum alterius rebus insidiarentur adversis: rebelles tum integros fovendo, tum extorres recipiendo, spe vel auxilii, vel refugii, seditiones alerent. Et Jacobus nihil magis cupiebat, quam ut metu ab exteris liber de suis pro arbitrio poenas expetere posset. Itaque Legatos humaniter acceptos monuit, se quidem nihil magis, quam pacem cupere: verum existimare, à suis impetrari non posse, ut vel perpetuam pacem, vel diuturniores facerent inducias: partim quod id prisca lege vetitum esset, ne metu amoto animi pericium relanguescerent, & nervos industriæ remitterent: partim, quod ferociam, ex longo armorum usu collectam; non tam cito possent omnino deponere. Quod si eo adduci possent, ut sex aut septem annorum induciis faciendis, consentirent, non esse respuendum. Quod autem ad se attinet, dum viveret, pacem sibi sanctam & inviolatam cum Henrico fore: curaturum etiam, ut induciæ, antequam dies earum exiret, renovarentur: verum se maximopere rogare Legatos, ne quicquam eorum, quæ secreto cum ipsis egisset, in vulgus efferrent, ne proceres ad pacificandum tardiores essent, si studium ejus in eam partem persentiscerent. Hæc Anglo relata, cum sciret, quam turbido in statu res Scotorum essent, quamque Regi pacem esse expediret, eum sincere & ex animo loqui, ratiis, induciis in septem annos factis, retro Eboracum se recepit. Interæa moritur Scotorum Regina, mulier singulari formæ gratia &

probitate, quæque viri effrenatos impetus plerunque moderari credebatur: moritur item in Gallia Alexander, Regis frater duobus filiis relictis, Alexandro ex uxore priore Comitis Orcadum filia, & è secunda Joanne, qui postea Prorex in Scotia aliquot annos fuit. Jacobus autem, confirmata foris pace, & domi consiliorum suorum duobus molestis interpellatoribus liberatus ad ingenium rediit &, exclusâ fere omni Nobilitate, homines novos circa se habebat, quos & aulicis honoribus & ministeriis præficiebat, & rejecta in eos cura publica, & pecuniæ undique conquirendæ rationibus ipse totum se voluptatibus immerfit. Princeps aulicæ factionis erat Joannes Ramisæus, qui ad Lauderam servatus à Rege supplicium evaserat. Is in tantam elatus est superbiam, ut cum Domus magister (is honor apud Scotos præclarus habetur) à Rege esset electus, multisque prædiis opulentis donatus, non tamen ea fortuna contentus: impetravit edictum, ne quis præter se suosque comites in eis locis, in quibus Rex diversaretur, arma ferret: ut scilicet, hac ratione se, suamque factionem adversus Nobilitatem, communiret: quæ & frequentes seorsum coitiones faciebat, & armorum terrore stipata, obambulabat. Sed id edictum longe Ramisæo plus odii, quam terroris conciliavit: & jam manifestæ servitutis imago omnium oculis observabatur. Rex interea nihil aliud moliebatur, quam ut animum expleret eorum sanguine, qui rebellandi auctores credebantur. Id cum vi aperta atque aliis se reconcilitatum simulans comiter, ac paulo etiam blandius, quam Principem deceret, accipiebat. Alios, quorum potentia eminebat, præmiis, & honoribus prosequabatur. Davidem Lindesium Crafordiæ Comitem, Ducem Montis Rosarum appellat, hominem magnis opibus præpotentem sibi adjungere studens: Georgium Augustiæ Comitem apud se frequentem habebat, & cum eo, velut penitus in gratiam recepto, secreta consilia communicabat. Nec tamen præmiis, nec blanditiis cuiquam sinceri animi fidem faciebat: nam qui ingenium ejus noverant, non dubitabant, eo spectare illam benevolentiam simulationem, vel ut seorsum alios, ac deinde alios comprehenderet, vel proceres inter se committeret: quod utique, Nobilitatis principes Edimburgi nactus, magis perspicuum fecit: Duglassio enim in arcem ad se vocato, demonstravit egrægiam sibi in præsentia oblatam sumendæ ultionis occasionem, comprehensis enim factionis ducibus, ac supplicio affectis, ceteros conquieturos. Hanc opportunitatem ultro se offerentem si omittat, similem postea se nunquam sperare. Duglassius, qui animum Regis nihilo sibi, quam reliquis placatiorem sciebat,

sciebat, consilium tam crudele & præceps callide discussit, ratiocinatus, quam turpe & flagitiosum id facinus omnes iudicaturi essent, si, indicta causa, tot homines claros, quibus, promissa præteritorum venia, conciliatus esset, non ita pridem nunc, fide publica accepta, securos repente ad supplicium raperet: non enim feroces hostium animos, interitu paucorum fractum iri, sed violata semel fide, spem omnem concordie sublaturum: desperataque semel venia, iram in rabiem versum iri: inde majorem obstinationem, & Regiæ auctoritatis, & vitæ propriæ contemptum secuturum. Mihi vero sic credis, inquit, rationem inibo, qua salva Regia dignitate etiam vindictæ prospiciatur: ego enim, convocatis amicis & clientibus, de die & palam injecta manu, quo voles, in jus traham, & legum poenas experam. Id non honestius modo, sed & tutius erit, quam si clam de nocte, velut à latronibus oppressi, trucidentur. Rex Comitem ex animo loqui credens (non enim ignorabat, quæ polliceretur, posse præstare) gratiis ei actis, multis promissis oneratum dimittit. Ille, admonitis proceribus, ut imminenti periculo se subtraherent, ipse quoque se statim subduxit. Ab eo die Rex, post occulta consilia patefacta, nemini deinde fidens, cum ad tempus in arce Edimburgensi se continuisset, nave in regiones Transforthanas, quæ adhuc ei parebant, vectus, brevi firmas copias confecit: & proceres, qui antea emendatum, non extinctum Regem volebant, desperata concordia, consilia sua omnia in exitium ejus conferebant. Illa difficultas eos habebat sollicitos, quem sibi ducem nominarent, qui, Rege in ordinem coacto, Vicarius Regni essent, populo non ingratus, & obtentu nominis illustris, factionem minime gravaret invidia, multa circumspicientibus in Regis filium est ab omnibus consensum. Is à custodibus suis, & ætatis infirmioris Rectoribus corruptus hoc maxime metu, ne, si ille recufaret, ad Anglos hostes familiæ suæ perpetuos imperium deferretur. Jam Rex Fortham transierat, & ad Blacnessum arcem habebat castra, & filii exercitus, dimicationi paratus, non longe aberat: verum interventu Comitis Atholix, patru Regis, res composita fuit. Ipse Atholius pacis pignus Adamo Hepburno, Bothuelix Comiti, datus, apud eum usque ad Regis mortem permanfit. Verum concordia, ut inter suspectos invicem non diuturna fuit. Legatis interea commeantibus, à Nobilitate responsum est. Cum Rex nihil sincere agat, certum bellum infida pace sibi potius videri: unam spem esse concordie si Rex filio sibi suspecto Regno se abdicaret: alioqui nihil esse, quod colloquiis sese invicem frustrarentur. Hoc responsum Rex legatis, quos ad Anglos & Francos mittebat, ostendit.

ostendit: eosque summopere rogavit, ut auctoritate sua, aut si opus esset auxilio, paucorum rebellium furorem infringere: eosque ad sanitatem reducerent: communemque eam fortunam existimarent, & quæ suo contagio facile ad propinquas gentes serperet. Missi etiam ad Eugenium Octavum, Pontificem Romanum, qui orarent, ut pro sua paterna in Scoticum nomen caritate Legatum in Scotiam mitteret, qui rebelles pro jure Sacrosanctæ Potestatis cogeret, ut, armis positis, Regi suo parerent. Pontifex cum tum maxime haberet in Anglia Adrianum Castellensem, hominem singulari eruditione & prudentia ad eum scripsit, ut rebus Scoticis componendis operam daret. Sed hæc sera fuerunt auxilia. Proceres enim, qui hæc agnoscere non ignorabant, & Regem erga se implacabilem sciebant: antequam majores copię ad eum convenirent, decernere armis decreverant: & quanquam Regis filium apud se haberent simul ad auctoritatem apud vulgus comparandam, simul ut ostenderent, se non patriæ, sed pernicioso Regi infensos esse, tamen ne Legatorum externorum adventu plebis animi debilitarentur, dies noctesque solliciti erant, quomodo rem ultimo discrimini committerent. Obstabat eorum festinationi Regis timor: qui, quoniam satis firmas acciverat copias à Regni partibus, ad septentriones spectantibus, in arce Edimburgensi se continebat, dum ea auxilia convenirent. Ab hoc consilio, quod ei visum fuerat tutissimum, fraude, aut certe inscitia suorum, est deductus: propter enim frequentia æstuaria, quæ moram & periculum conventuris afferre poterant, suasérunt, ut Sterlinum peteret, locum unum totius Regni commodissimum, ad auxilia ex omnibus Regni partibus excipienda. Ibi quoque non minus tuto, quam in arce Edimburgi, eum fore posse, cum hostes ab omnibus rebus, ad expugnandas arces necessariis, imparati essent: simul classem, quam ad omnes casus instruxerat, in propinquo stare posse. Hoc quidem consilium & fidele videbatur, & satis erat tutum, nisi Præfectus arcis, Jacobus Saius ab adversa factione corruptus, venientem exclusisset. Itaque cum hostes prope vestigiis ejus institerent, neque quo se recipere haberet, coactus est cum eis, quas habebat, copiis aleam certaminis experiri. Initio cum satis acriter pugnaretur, procerumque prima acies loco cederet, Annandiani & eorum vicini, qui ad occidentalem Scotiæ limitem accolunt, acriter gradum promoverunt: hi, cum longioribus uterentur hastis, quam qui ex adverso stabant, statim Regis mediam aciem fuderunt: ipse equi casu debilitatus in molas aquarias, non longe à loco ubi pugnatum erat, se recepit, eo (ut videbatur) consilio, ut naves, quæ non longe aberant, conscenderet. Ibi cum paucis

paucis deprehensus occiditur. Tres eum fugientem proxime secuti, Patricius Grajus familiae suae princeps, Sterlinus Kerius, & sacrificulus cognomento Borthicus: incertum, à quo eorum percussus. Ejus caedis fama, licet incerta, per utrumque exercitum divulgata fecit, ut, victoribus minus acriter instantibus, fugientium multo pauciores caederentur: cum Rege enim, non cum civibus proceres bellum susceptum videri volebant. Cæsus est è Regiis Alexander Cunigamius, Glencarniæ Comes, cum paucis clientibus & propinquis: ex utraque parte, complures vulnerati. Hunc finem vitæ habuit Jacobus Tertius, vir non tam ingenio pravo natus, quam prava consuetudine corruptus. Nam cum initio magnæ & præclaræ indolis, animique vere Regii specimen dedisset, per Bodios primam, sed paulatim in licentiam est effusus. Iis è medio sublatis, ab hominibus infimæ sortis in omnia simul vitia est præceps datus: tempora etiam corrupta, & vicinorum Regum exempla non parum ad eum evertendum juverunt. Nam & Eduardus Quartus in Anglia, Carolus in Burgundia, Ludovicus undecimus in Gallia, Joannes Secundus in Lusitania, tyrannidis fundamenta jecerunt: Richardus Tertius in Anglia immanissime eam exercuit. Morti etiam Jacobi illa iniusta est ignominia, ut, in proximo conventu, omnium Ordinum decreto, jure cæsus judicaretur: cautumque sit diligenter omnibus, qui adversus eum arma tulerant, ne ea res ipsis, eorumve posteris fraudi esset. Obiit anno à Christo nato millesimo quadringentesimo octuagesimo octavo, Regni vicefimo octavo, ætatis tricesimo quinto.

CIO.
CCCC.
LXXVIII.

LIBER DECIMUS TERTIUS.

ACOBO Tertio, ad Junii, prope Sterlinum caeso, qui sectam adversam sequebantur, de exitu Regis adhuc incerti, retro Limnuchum castra moverunt. Ibi ad eos delatum, scaphas à classe ad terram commeare, ac saucios in naves comportare: iqde suspicio est orta, Regem à classe receptum fuisse: itaque, motis Letham castris, missi à Principe (ita enim Scoti filium Regis natu maximum appellant) Præfectum classis evocant. Is erat Andreas Vodius, sive quis malit interpretari, Sylvius, Eques, & beneficiorum sui Regis memor, & summa erga defunctum benevolentiae constantia: qui cum negaret, se in terram egressurum, nisi acceptis obsidibus, dati, è supremo Ordine, Setonius & Flaminius. Rogatus à Consilio Regio, Eqquid sciret ubi Rex esset, & quinam essent,

qui